

48614

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

ÖNCELİKLİ SPOR DALLARININ TESBİTİ
VE
TESİS POLİTİKASI
(ŞANLIURFA UYGULAMASI)
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HAZIRLAYAN
ALİ GÜREŞ

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. GÜNER EKENCİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İSTANBUL
1995

İÇİNDEKİLER

| | |
|--|-----------|
| Kısaltmalar | III |
| Çizelge Listesi | IV |
| I. GİRİŞ | 1 |
| A) ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ | 1 |
| B) ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ | 3 |
| C) ŞANLIURFA İLİNİN ÖZELLİKLERİ | 5 |
| 1- Tarihi ve Coğrafi Açıdan | 5 |
| 2- Sosyo-Ekonomik Durumu | 7 |
| II. ŞANLIURFA İLİNDE SPOR TESİSLERİ VE ORGANİZASYONU | 10 |
| A) İL MERKEZİNDE SPOR YATIRIMLAR | 10 |
| 1- 1923-1983 Yılları Arasındaki Spor Tesisi Yatırımları | 10 |
| 2- 1983-1995 Yılları Arasındaki Spor Tesisi Yatırımları | 14 |
| B) İLÇELERDEKİ SPOR TESİSİ YATIRIMLARI | 16 |
| 1- 1923-1983 Yılları Arasındaki Spor Tesisi Yatırımlar | 16 |
| 2- 1983-1995 Yılları Arasındaki Spor Tesisi Yatırımlar | 18 |
| C) SPOR FAALİYETLER | 19 |
| 1- Eğitim Kurumları Seviyesinde | 19 |
| a- İlk ve Orta Öğretimde | 20 |
| b- Yüksek Öğretimde | 23 |
| 2- Mahalli İdareler Seviyesinde | 25 |
| a- İl Özel İdarelerinde | 29 |
| b- Belediyelerde | 30 |
| 3- Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Seviyesinde | 31 |
| 4- Kulüpler Seviyesinde | 35 |
| III. ŞANLIURFA İLİNDE SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİMİN VE İLİŞKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE DAİR BİR SAHA ARAŞTIRMASI | 42 |
| A) SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİMLER VE İLİŞKİLER | 43 |
| 1- Eğitim Seviyelerine Göre | 43 |

| | |
|---|----|
| 2- Cinsiyet Durumlarına Göre | 47 |
| 3- Yaş Kategorilerine Göre | 50 |
| 4- İşçi-Memur Durumuna Göre | 55 |
| 5- Yerli Olan ve Olmayan Halka Göre | 58 |
| B) ÖNCELİKLİ SPOR BRANŞLARININ TESBİTİ | 61 |
| C) SOSYOLOJİK PARAMETRELERİN ÖNCELİKLİ SPOR BRANŞLARI İLE ARASINDAKİ İLİŞKİSİ | 63 |
| IV. SONUÇ | 70 |
| A) ŞANLIURFA İLİNDE NÜFUSUN SPOR BRANŞLARINA OLAN YATKINLIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ | 70 |
| B) ŞANLIURFA İLİNDEKİ TESİSLERİN SPOR BRANŞLARINA OLAN DAĞILIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ | 72 |
| ÖZET | 74 |
| SUMMARY | 75 |
| EKLER | 77 |
| BİBLİYOGRAFYA | 80 |

KISALTMALAR

| | |
|-------------------|---|
| GAP | - Güneydoğu Anadolu Projesi |
| M.E.G.S.B. | - Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı |
| B.T.S.G.M. | - Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü |
| B.T.S.İ.M. | - Beden Terbiyesi ve Spor İl Müdürlüğü |
| G.S.G.M. | - Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü |
| D.İ.E. | - Devlet İstatistik Enstitüsü |
| D.P.T. | - Devlet Planlama Teşkilatı |
| A.S.K.K. | - Amatör Spor Kulüpleri Kanunu |
| R.G. | - Resmi Gazete |
| T.İ.C.İ. | - Türkiye İdman Cemiyetleri |
| a.g.e. | - Adı Geçen Eser |
| a.e. | - Aynı Eser |
| s. | - Sayfa |

ÇİZELGE LİSTELERİ

| <u>Çizelge No :</u> | <u>Çizelgenin Adı</u> | <u>Sy.No</u> |
|---------------------|---|--------------|
| 1 -- | Şanlıurfa İlçe ve Köy Nüfus Oranları | 8 |
| 2 -- | İl Özel İdaresi ve Belediye İşbirliği İle 1983-1995 Yılları Arasında Yapılan Tesisler | 16 |
| 3 -- | 3074 Sayılı Akaryakıt Tüketim Fonu'ndan Mahalli İdareler ve Kamu Kuruluşlarının Yaptığı Tesisler | 28 |
| 4 -- | Hakem ve Antrenör Sayıları | 33 |
| 5 -- | Şanlıurfa'da 3 Sezonluk Kulüp ve Ferdi Sporcu Çizelgesi | 34 |
| 6 -- | Şanlıurfa'da Bulunan Müessese, İhtisas, Askeri ve Diğer Kulüpler | 38 |
| 7 -- | Branşlara Göre Kulüplerdeki Sporcu Sayıları | 39 |
| 8 -- | 47 Spor Kulübünün Adı, Rengi, ve Tescil Tarihleri | 41 |
| 9 -- | Ankete Katılan Deneklerin Genel Durumu | 44 |
| 10 -- | Eğitim Seviyelerine Göre Spor Branşlarına Eğilim | 46 |
| 11 -- | Cinsiyet Durumuna Göre Spor Branşlarına Eğilim | 49 |
| 12 -- | Branşlara Göre Spora Başlama Yaşı | 51 |
| 13 -- | Yaş Gruplarına Göre Spor Branşlarına Olan Eğilim | 53 |
| 14 -- | İşçi-Memur Durumuna Göre Spor Branşlarına Olan Eğilim | 57 |
| 15 -- | Yerli Olan ve Olmayan Halka Göre Spor Branşlarına Olan Eğilim | 59 |
| 16 -- | Öncelikli Spor Branşları, Diğer Spor Branşları ve Spora İlgi Duymayanların %'lik Dağılımı | 62 |
| 17 -- | Eğitim Seviyesinin Spor Branşları İle İlişkisi | 65 |
| 18 -- | Cinsiyetin Spor Branşları İle İlişkisi | 66 |
| 19 -- | Yaş Kategorilerinin Spor Branşları İle İlişkisi | 67 |
| 20 -- | İşçi-Memur Durumunun Spor Branşları İle İlişkisi | 68 |
| 21 -- | Yerli Olan ve Olmayan Halkın Spor Branşları İle İlişkisi | 69 |

I. GİRİŞ

A) ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Spor, çağımızda giderek artan bir hızla toplumların ilgisini çekmektedir. İnsanlar genellikle hiçbir zorlama olmadan, kendi özgür iradeleriyle spor tesislerinden gerek sporcu ve gerekse seyirci olarak fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik birtakım ihtiyaçlarını karşılamak üzere yararlanmaktadırlar. Toplumunu oluşturan fertler, meslek, boş zaman, yaş ve cinsiyetlerine göre sportif faaliyetlere katılmaktadırlar. Esasen daha sağlıklı ve zinde olmaları yanında, kötü alışkanlıklardan korunması açısından da spora verilen önem, devletlerin milli politikaları düzeyine ulaşmaktadır.

Ancak ülkemizde kitlelere, spor yapmaya zemin hazırlamak bir yana, sportif performansın alt seviyede başarı elde edebilmesi amacıyla gençlere yeterli spor yapma ortam ve imkanının sağlanamadığı söylenebilir. Oysa bir ülkede öncelikli spor branşlarının tesbiti ve buna uygun tesis politikası izlenmesi gereklidir. Bunun yanında ülkede uygulanan geleneksel sporlar da dahil olmak üzere, spor tesisleri yatırımlarında izlenen politikaların tutarlı olması ve halkın spora olan eğilimlerinin ortaya çıkarılması, izlenmesi gereken politikalara ışık tutabilecektir.

Bu genel politikaların daha etkili hale getirilmesi bölgeler, iller ve ilçeler seviyesinde araştırmaları gerekli kılmaktadır. Eldeki bu çalışma da bahsedilen problemlere çözüm bulmak, amaca hizmet etmek üzere Şanlıurfa ili insanının eğitim seviyesi, cinsiyet durumu, yaş kategorisi, mesleki durumu vb. gibi özellikler ölçü alınarak yapılmıştır. Böylece kişilerin öncelikle tercih ettikleri spor dalları belirlenerek genel ve mahalli spor politikasının yürütülmesine bir nebze de olsa ışık tutulmuş olacaktır.

Zira GAP nedeniyle Şanlıurfa ilinin gelecekteki ihtiyaçlarının belirlenmesinde çok yönlü araştırmalara gerek duyulmaktadır.

Çünkü değişik yörelerdeki spor tesisi, malzeme, teknik eleman ihtiyaçları belirlenirken kısmen ikinci elden veriler kriter olarak alınmaktadır. Uygulama ise, siyasi endişelerden kaynaklanan baskılarla kısa vadeli çözümler tarzında ya da günü kurtarmak amacıyla gösteriş için yapılmaktadır. Gerçi beynelmilel sporda genellikle yaş, cinsiyet, din, dil, ırk ve bölge farklılıkları bulunmakla birlikte yapılacak yatırımlar, halkın ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda bölge şartları da gözönüne alınarak yapılmalıdır. Böylece yöre insanının becerilerine göre belirli spor dallarına ağırlık verilebilecek ve başarılı sporcuların yetiştirilmesi sağlanacaktır.

Bu tür araştırmaların maddi ve manevi zorlukları bulunmakla birlikte, elde edilecek bulguların değerlendirilmesiyle ihtiyaca yönelik daha kullanışlı tesisler yapılabilecektir. Bu suretle kaynak israfı önlenip mevcut kaynaklar çerçevesinde daha verimli ve amaca uygun işletilmeleri gerçekleştirilmiş olacaktır.

B) ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Her yörenin kendine has sosyal, kültürel, etnik, coğrafi ve demografik bazı farklılıkları vardır. Bu amaçla pilot bölge seçilen Şanlıurfa ve yöre halkı, araştırmanın evrenini teşkil etmektedir. Bilimsel gerçeklere ulaşmak için yöre halkıyla kurulan irtibatla, basılı eserler dışında mülakat, anket ve gözlem tekniklerinden faydalanılmıştır. Şanlıurfa Merkez, Siverek, Viranşehir, Suruç, Ceylanpınar, Birecik, Bozova, Hilvan, Halfeti, Harran ve Akçakale ilçelerinin merkezlerinde yaşayan ana kitleyi temsil ettiği varsayılan ve tesadüfi olarak seçilen 900 denek üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Deneklerin 775'i erkeklerden, 125'i de bayanlardan oluşmuştur. Anket yöntemiyle elde edilen cevaplar; "Öncelikli Spor Dalları", "Diğer Spor Dalları", "Spora İlgili Duymayanlar" gibi üç ana kısımda incelenmiştir.* Öncelikli spor dallarını belirleme kriterimiz ankete katılan genel toplam içinde en az 26 kişi tarafından tercih edilen spor branşları olarak tesbit edilmiştir. Her kısmın kendi arasında belirlenen sosyolojik parametre özelliklerine göre, toplumun spora olan eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca deneklerin spora katılımları şu dört kategoride toplanmıştır :

- Lisanslı olarak,
- Lisanssız olarak,
- Seyirci olarak,
- Hiç ilgisi olmayanlar.

Yapılan gezi ve incelemelerde çeşitli spor tesislerini tanıma ve dolayısıyla "gözlemde" bulunabilme fırsatı elde edilmiştir. Mesela bölge sınırları içinde bulunan spor kulüplerinin çoğunun Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne bildirdikleri branşlarda faaliyet göstermedikleri belirlenmiştir. Çoğu kulüp sadece futbol branşıyla gençler ve büyükler kategorisinde faaliyet göstermektedir.

* Şanlıurfa Bölgesinde Uygulanan Saha Araştırmasına Dair Anket Formu Ek.1'de verilmiştir.

Araştırmada ilmi metod ve objektif verilere danışılarak, bölgede sporun yapısı, yönlendirilmesi hakkında bilgi ve belgelerin temini sağlanmıştır. Bazı kurumlarda araştırma esnasında güçlüklerle karşılaşılmıştır. Mevcut ikincil verilerin çoğunluğu Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünün kütüphanesinden, kalanlar ise Devlet İstatistik Enstitüsü ve diğer kamu kuruluşlarından temin edilmiştir.

Çalışma, Giriş ve Sonuç dışında iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci Bölüm'de şanlıurfa ilinde spor tesisleri ve organizasyon ile il ve ilçelerdeki spor yatırımlarının yanında spor faaliyetlerini içermektedir. İkinci Bölüm'de şanlıurfa ilinde spor branşlarına olan eğilimin ve ilişkilerinin değerlendirilmesine dair saha araştırması, spor branşlarına olan eğilimler ve ilişkileri, öncelikli spor branşlarının tesbiti, sosyolojik parametrelerin spor branşları ile ilişkisi ele alınmıştır.

C) ŞANLIURFA İLİNİN ÖZELLİKLERİ

1- Tarihi ve Coğrafi Açından :

Araştırmanın daha iyi anlaşılabilmesi için Şanlıurfa ilinin tarihi, coğrafi, fiziki, iktisadi ve sosyal özelliklerini bilmek faydalı olacaktır.

Yazılı kaynaklar Şanlıurfa'nın kuruluşunu uzun ifadelerle anlatmaktadır. İbrahim Peygamber ve Nemrut'la ilgili tarihi hadiselerle karışan Urfa kenti, eski adı ile "Edessa", Ortaçağ'da elden ele geçmiştir. Kent 451 yılında yedi piskoposluğun bağlı bulunduğu dini bir merkez olarak kullanılmıştır. Daha sonra 639 yılında Ebu Ubeyde'nin gönderdiği müslüman ordu, kenti ele geçirmiş ve kent uzun yıllar müslümanların egemenliğinde kalmıştır. 971 yılında Bizanslılar Urfa'ya girerek kenti tümüyle tahrip etmiştir. Selçuklu sultanı Alparslan, 1070 yılında kenti elli gün boyunca kuşattıysa da şehri alamamıştır. Malazgirt zaferinden sonra Urfa, Türkler'in eline geçmiştir. Sonra 1098 yılında kente Latinler egemen olmuşlar, daha sonra da 1144 yılında Musul atabeyi İmadettin Zengi tarafından kentin fethedilmesi Avrupa'da büyük heyecan oluşturmuş ve İkinci Haçlı Seferi'ne yol açmıştır. 1146'da Franklar kente girmeyi başarmışlar, ancak İmadettin Zengi altı gün sonra tekrar kenti almıştır. 1182'de Selahaddin Eyyubi'nin eline geçen kent, Eyyubi melikleri tarafından yönetilmiştir. 1234 Haziran'ında Anadolu Selçuklu sultanı Alaettin Keykubat'ın ele geçirdiği kenti, Melik Kamil dört ay sonra geri almıştır. 1260 yılında Hulaglı'nın yönetiminde Moğollar kentten geçmiştir. 1399'da Timur'a boyun eğen kent, 1404 yılında Akkoyunlu Karayülük Osman'ın eline geçmiştir. 1429 yılında Mısır askerleri, Tanrıvermiş komutasında kente saldırıp yağmalamışlardır. 1514 yılında Safeviler'in ele geçirdiği kent çevresi 1517 yılında Osmanlı Devleti topraklarına katılmış ve yönetim bakımından önce Diyarbekir beylerbeyliğine, sonra 1865 yılında Halep vilayetine bağlanmış, İkinci Meşrutiyet'ten sonra 1908'de bağımsız sancak olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda 24 Mart 1919

tarihinde İngilizler'in, 30 Ekim 1919'da Fransızlar'ın işgaline uğramış, 9 Şubat 1920 tarihinde işgalcilere karşı ayaklanan Urfalılar, şanlı bir mücadeleden sonra 11 Nisan 1920'de kenti kurtarmışlardır. Cumhuriyet'in ilanından sonra kent, kendi adını taşıyan il yapılmış, 1985 yılında yürürlüğe giren bir kanunla Urfa'nın başına "Şanlı" getirilerek "Şanlıurfa" adını almıştır.¹

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde orta Fırat bölümünde yer alan Şanlıurfa, güneyde Suriye toprakları, batıda Gaziantep, kuzeybatıda Adıyaman, kuzeydoğuda Diyarbakır, doğuda Mardin illeriyle komşudur. Yüzölçümü 18584 km olan ilimiz, büyüklük bakımından dokuzuncu sıradadır. Kuzeydoğusunda Diyarbakır ilinden ayrıldığı sınır üstünde yükselen Karacadağ, sönmüş bir yanardağ kulesidir. Karacadağ'dan güneye ve güneybatıya doğru il toprakları alçalır ve Suriye sınırları yakınında yükselti 450 m.'nin de altındadır. Bu kesimlerde Suruç ve Harran ovası gibi düzlükler bulunmaktadır.

Şanlıurfa ilinde kara iklimi hüküm sürer. Kışları oldukça sert, yazları çok sıcak ve kurak geçer. Yıllık ortalama yağış miktarı oldukça düşüktür. En yağışlı mevsim kış aylarıdır. İl merkezindeki meteoroloji istasyonunun ölçümlerine göre en soğuk ay ortalaması 5.1 derece, en sıcak yaz ayı ortalaması 31.5 derecedir. Bugüne kadar ölçülen en düşük sıcaklık -12.2 derecedir. En yüksek sıcaklık ise 46.5 derecedir. Şanlıurfa ilinde 473 mm. olan yıllık yağış miktarı, ilin güneyinde 400 mm.'nin altına düşmektedir. Yağışların azlığı, yaz aylarının kuraklığı, birçok yerde yıllık 2000 mm.'yi aşan buharlaşma, toprak yüzeyin geçirimsizliği sebebiyle tabii bitki örtüsünü cılız bırakmıştır. Yer yer çalı kümelerine rastlanır. Yaygın görünüşü, yazın sararan ve kuruyan otsu bitkilerdir. GAP projesi çerçevesinde, barajda su toplanmaya başlamasıyla yazların eskiye oranla biraz daha nemli geçtiği ve sıcaklığın buna bağlı olarak son iki yılda düştüğü ve yağış miktarının arttığı söylenmektedir.

¹İl İl Büyük Türkiye Ansiklopedisi, C.3, Milliyet Yayınevi, İstanbul, 1921, s. 868

Şanlıurfa ili akarsu bakımından zengin değildir. Fırat nehri dışındaki akarsular devamlı değildir. Yağışların azlığı, buharlaşmanın fazla oluşumu ve kalkerli yapısı sebebiyle toprak yüzeyinde akarsular oluşamaz. Fırat'a kadar ulaşabilen açık havzalarla birlikte, ulaşamayan kapalı havzalar da vardır.

Karacadağ'dan batıya doğru Yılanlı Dağı, Susuz Dağları, Kaşmar, Sakızlı Dağı, Arat Dağları'nın kuzey kısımlarında kalan yerler ova ve açık havzalardır. Açık havzalardaki mevcut suların ancak bir kısmı Fırat'a ulaşabilmektedir. Bunun yanında düzensiz olan havzalar da Fırat nehrine ulaşamamaktadır.

Şanlıurfa'da iki büyük göl vardır. Bunlar Halilürrahman ve Anzeliha gölleridir. Halkça kutsal olan bu göller şehrin güneybatısında Tıfındır Tepesi ile Kale Tepesi arasındaki çanaklar içinde oluşmuştur. Gölleri besleyen çok sayıda kaynak vardır. Göllerde karakteristik özellikleriyle ili temsil eden sazan türünde balıklar yaşamaktadır. Ancak bu balıklar dini bir yönü olduğundan avlanılmazlar.

2- Sosyo-Ekonomik Durumu

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Şanlıurfa ilinin sosyo-ekonomik bakımdan ülke genelinde özel bir yeri vardır. Şanlıurfa'daki nüfus yoğunluğu, köy ve nüfus açısından, mahalli farklılıklar gösterir. Bunun sebebi kalkınmada birinci derecede il olması ve GAP projesinin bölgeye olan katkısı neticesinde toprağın hızla değer kazanmasıdır. 1990 nüfus sayımına göre 1.001.455 kişinin yaşadığı ilin nüfusunun 1995 yılında 1.200.000'e ulaştığı tahmin edilmektedir.²

1990 nüfus sayımına göre Şanlıurfa merkez nüfusu 276.528'dir. Nüfusun 141.030'u erkek, 135.498'i kadındır. İlçeler ve merkez nüfusu

²DİE, Şanlıurfa Genel Nüfus Sayımı, Ankara, 1990, s. 148

oranları ile köy nüfusu Çizelge.1'de görülmektedir. Şanlıurfa, nüfus sıklığının (km'ye 54 kişi) düşük, fakat nüfus artışının çok yüksek (1985-1990 döneminde %46.16) olmasıyla dikkat çekmektedir. Nüfusun yarısından çoğu (%54.5) kentte yaşamakta; bunun da büyük bir kısmı il merkezinde ve bazı kalabalık ilçelerde (Siverek, Viranşehir, Suruç, Ceylanpınar, Birecik) toplanmıştır. Kırsal yerleşmeler topludur ve genellikle su kaynaklarına bağlıdır. Köyler arasında geniş aralıklar vardır.

**ÇİZELGE. 1 : İLÇELERE GÖRE ŞEHİR VE KÖY NÜFUSUNUN ORANLARI
(1990 NÜFUS SAYIMINA GÖRE)**

| İL VE İLÇELER | ŞEHİR NÜFUSU | KÖY NÜFUSU | TOPLAM NÜFUS |
|---------------|----------------|----------------|------------------|
| MERKEZ | 276.526 | 95.494 | 372.000 |
| AKÇAKALE | 15.211 | 33.339 | 48.550 |
| BİRECİK | 28.440 | 30.467 | 58.907 |
| BOZOVA | 16.745 | 40.067 | 56.812 |
| CEYLANPINAR | 33.238 | 16.317 | 49.555 |
| HALFETİ | 4.128 | 31.930 | 36.058 |
| HARRAN | 2.267 | 27.325 | 29.592 |
| HİLVAN | 14.152 | 21.414 | 35.566 |
| SİVEREK | 63.049 | 70.783 | 133.832 |
| SURUÇ | 39.905 | 40.297 | 80.202 |
| VİRANŞEHİR | 57.461 | 42.900 | 100.361 |
| TOPLAM | 551.122 | 450.333 | 1.001.455 |

Şanlıurfa ilinde çalışan nüfusun sektöre dağılımına göre, sanayii sektörü fazla gelişmemiştir. Halkın geçim kaynağını hayvancılık ve tarım oluşturmaktadır. Şu anda yapılan araştırmada halkın %38'inin tarımla, %24'ünün hayvancılıkla, %16'sının ücretli işçi olarak çalıştığı, %3'ünün ise kaçakçılık işiyle uğraştığı ortaya çıkmıştır. Şanlıurfa, GAP'ın faaliyete geçmemiş olmasına rağmen, önemli bir tarımsal kalkınmaya sahne

olacaktır. Sanayii, tarımsal ve hayvansal ürünleri işleyen bazı dallar (et kombinası, yem fabrikası, Ceylanpınar ve Siverek sütlü besin maddeleri üreten kuruluşlar ve iplik fabrikaları) dışında gelişmemiştir. En önemli yeraltı kaynakları fosfat yataklarıdır. Geleneksel el sanatları dokumacılıktır. Güney Anadolu Bölgesi'nin büyük merkezlerini birbirine bağlayan anayol, il topraklarından geçer. Suriye'ye uzanan yollar da bu ana yoldan ayrılır ve üç sınır kapısından (Ceylanpınar, Akçakale, Suruç) Suriye'ye geçilir. Ayrıca il merkezi, havayoluyla da yurdun diğer bölgelerine bağlanmıştır. Güney demiryolu Suriye sınırı boyunca il topraklarından geçmektedir.

Şanlıurfa ilinde 1994 yılı itibariyle tam teşekküllü 13 hastane, 61 sağlık ocağı, 160 sağlık evi mevcuttur. Halen ilde eğitim veren 1396 ilkokul, 77 ortaokul, 48 adet lise ve dengi okul bulunmaktadır. Ayrıca ilde 1992 yılında kurulan Harran Üniversitesi bünyesinde 5 fakülte ile 8 adet Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır.

İlde sinema ve açık hava konserleri dışında tiyatro, opera, bale vb. gibi kültürel etkinlikler mevcut değildir. En etkin kültürel etkinlik ise Devlet Türk Halk Müziği Korosu'dur. Turizm yönünden zengin tarihi özelliklere sahip olan Şanlıurfa, insanoğlunun ilk yerleşim merkezlerinden biridir. Efsaneye göre Adem ile Havva cennetten çıktıktan bir süre sonra Harran ovasına gelirler. Ova bir müddet sonra diz boyu ot, rengarenk çiçekler ve kuş civıltıları ile cennetten bir köşeye dönüşür. Nuh tufanından sonra, Nuh peygamberin kurduğu 16 kentten biri de Urfa'dır. Urfa'ya bu yüzden "peygamberler şehri" denir. Özellikle ilin tarihi merkezi, sokak ve evlerinin ilginç yapısı, camilerinin güzelliği, uzun su kanalları ve hendekleri, han, çarşı ve hamamlarıyla bir müze görünümündedir.

Kültürel değerler, gelenekler ve törelerin sürdürüldüğü Şanlıurfa ilinde günlük hayat, ağalar, şeyhler ve tarikatlar etkisiyle devam etmektedir. Halen yapıımı sürdürülen GAP'ın etkisiyle Şanlıurfa ve

yöresinde hızlı nüfus artışıyla birlikte, ekonomik, sosyal ve kültürel hareketlilik beklenmektedir. Bunun yanında ilin geleceği için çeşitli kuruluşlar araştırmalar yapmaktadır.

II. ŞANLIURFA İLİNDE SPOR TESİSLERİ VE ORGANİZASYONU

A) İL MERKEZİNDE SPOR TESİSİ YATIRIMLARI

1- 1923-1983 Yılları Arasındaki Spor Tesisi Yatırımları

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 2,5 ay gibi kısa bir süre sonra ulu önder Atatürk'ün "Genç Derneklerin Teşkili Kanunu" ile daha uygar, daha özgür, daha bilinçli Türk sporu ile her bakımdan ilgili³ bir çalışmayı başlatmasıyla 1933 yılında Hollanda Milli Olimpiyat Komitesi Asbaşkanı Schricco ile ünlü mimar Wells tarafından yazılmış bulunan "Cimnastik, Oyun ve Spor Binalarının İnşası ve Tesisi İçin Rehber" adlı kitabın çevirisinin TBMM matbaasında basılması ve görüşülmesi Türkiye'de spor tesisleri konusunda atılan ilk adımdır.⁴ Başlatılan bu çalışma ve hamle ile yurdun pekçok bölgesinde spor alanları ve stadyumlar yapılmıştır. 29 Haziran 1938 tarihinde "Beden Terbiyesi Kanunu" kabul edilmiş ve 16 Temmuz 1938 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁵ Bu kanunla yarı resmi olarak da olsa devlet spora el atmış ve ciddi çalışmalar başlamıştır.

Beden Terbiyesi Kanunu'nun çıkmasından 4 yıl sonra, Şanlıurfa'da 1942 yılında yapımına başlanan şehir stadyumu 1948 yılında tamamlanmıştır. Mevcut kapasitesi 5000 kişilik olan şehir stadyumunun bir eksikliği, çok yönlü kullanımı engelleyen nizami bir atletizm pistinin stadyum çevresinde olmayışıdır. Uzun süre spor salonundan yoksun olan

³Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Aylık Yayın Organı, Kasım, 1988, s. 9

⁴Cem Atabeyoğlu, Atatürk ve Spor, MEGSB-BTSGM-Spor Eğt. Daire Bşk. Yay., Ankara, 1981, s. 28

⁵Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Aylık Yayın Organı, Kasım 1988, s. 10

Şanlıurfa'da, 1946 yılında eğitime açılan Şanlıurfa Lisesi spor salonundan yararlanılmıştır. O yıllarda iki tesisin varlığı ile Şanlıurfa'da spor faaliyetleri hareketlenmiştir.

Tesis yatırımlarının 1940 yılından 1950 yılına kadar yavaş yürümesinin sebebi ise bu yıllarda İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve gençlerin, (16-19 yaş grubunun) askeri eğitim ve talime alınmalarıdır. Bu dönemde sadece ülkemizde değil, dünyada da spor faaliyetleri yapılamamış, hatta olimpiyatlar bile düzenlenememiştir. 1945 yılından itibaren resmi düzenlemeye girilmesiyle, şehirde futbol faaliyetleri başlamış, 1945 yılında "Şanlıurfa Belediye Spor" kurularak futbol branşında faaliyetlere başlanmıştır. Daha sonra 1949 yılında "Avcılık-Atıcılık Kulübü" kurulmuş ve bünyesinde bir futbol takımı da oluşturulmuştur. Ancak Şanlıurfa ilinde sporun teşkilatlanma ve organizasyon yönünden yeterli olduğu söylenemez.

Diğer on yıllık periyotta (1950-1960 yılları arasında) ise; 1960'lı yıllar, Türkiye ekonomisinin planlı döneme geçiş yılları olduğundan spor faaliyetleri de yıllık kalkınma programları çerçevesinde yürütülmeye başlanmıştır.

I.Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Beden Eğitimi ve Spor konusunda herhangi bir hedef yer almamış, ancak II.Beş Yıllık Plan'da, I.Beş Yıllık Plan döneminin eleştirisi yapılarak spor harcamalarına yer verilmiş ve yatırımların 1963 yılında %72.2'sinin, 1964 yılında %73.3'ünün, 1965'te %96.6'sinin, 1966'da %72.2'sinin, 1967'de %78.5'inin sadece seyir sporları ağırlıklı büyük tesislere ayrıldığı vurgulanmıştır.

Türkiye genelinde olduğu gibi Şanlıurfa bölgesinde de spor yatırımları, program hedefleri doğrultusunda seyir sporlarına hizmet edecek mevzii yatırımlara yönelmiştir. Bu dönemde spor salonu ve açık

yüzme havuzu temelleri atılmış, ancak bu tesisler 1974 yılında bitirilerek faaliyete geçirilmiştir.

II.Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde ise, spor tesislerinin yurt üzerinde çeşitli spor dallarına göre dağılımındaki dengesizlikleri ortadan kaldıracak önceliklerin tanınmasında ağırlığın, seyir sporu yerine, kitle sporuna önem verecek bir yatırım politikasının izlenmesi hedeflenmiştir.⁶

Bu hedefler doğrultusunda spor yatırımları, genellikle seyir sporunun getirdiği, çok sayıda seyirci barındıran tesislerin yanında çeşitli spor dallarının gelişmesine ve spor yapanların sayılarının artırılmasına imkan verecek küçük semt sahalarına yöneltmesi için çalışmalar başlatılmıştır. Planlı kalkınma döneminin ilk üç, beşer yıllık dönemlerinde, (1960-1972 yılları arasında) Şanlıurfa ili spor tesisleri yapımı açısından durgun bir dönem yaşamış, zira DPT'nin Kalkınma Planları'nda tesis yapımına önem verilmişse de gerçekçi bir tesis politikası izlenememiştir. Planlı kalkınma dönemi öncesinde, 1942-1960 yılları arasında BTGM'nün MEB'na bağlanmasıyla, okul bahçelerinin spor alanlarına dönüştürülmesi, faaliyetlerin bir ölçüde yürütülmesini sağlamış, ancak bu işleri yürütmekle görevli olan BTGM, 1960 yılında "Milli Eğitim Bakanlığı'nın görev ve sorumluluğunun fazla olması ve spora yeterince eğilememesi" gerekçesiyle tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır.⁷ Bu arada "1970 yılında resmen faaliyete geçen Spor Toto Teşkilatı gelirin %40'ı ile tesis yapımının karşılanması"⁸ hükmü sayesinde sportif yatırımlara hız kazandırılmak istenmiş, böylece devletten ve mahalli idarelerden aldığı paylarda sıkıntı yaşayan spor teşkilatına bir nebze de olsa fayda sağlanmıştır. Ancak bu tahsisattan Şanlıurfa ili tam manasıyla faydalanamamıştır. Halen Spor Toto Teşkilatı'nın saha ve stadyumlara koydurduğu tabelaların ebadına göre değişen cüzi bir reklam geliri sağlanmaktadır. Planlı dönemle birlikte devletin spora olan ilgisi artmış,

⁶DPT, **Kalkınma Planı- II.Beş Yıl**, Ankara, 1967, s. 193

⁷Kurthan Fişek, **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**, Gerçek Yayınevi, Ankara, 1985, s. 145

⁸"**Spor Toto ve 10 Yılda Türk Sporuna Hizmetleri**", Spor Toto Yayınları, Ankara, 1969, s. 83

1969-1983 yılları arasında BTGM'nün bağlandığı Gençlik ve Spor Bakanlığı dönemi başlamıştır. Şanlıurfa'da spor yatırımlarının arttığı bu yıllarda sayıca az da olsa çeşitli semt sahaları yapılmış, yine bu yıllarda inşası başlayan üç okula spor salonu ve birçok okulun bahçesine de basketbol ve voleybol sahaları yapılmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde ise, spor yatırımlarının yurt düzeyine dağılımında dengesizlikleri giderici tedbirlerin alınması ve tesislerin yapımında yerleşim birimleri ölçülerine uyumlu hizmet standartlarının gözönünde bulundurulması esas alınmıştır. Mevcut spor tesislerinden öncelikle geniş halk kitlelerinin, amatör sporcuların ve öğrencilerin yararlanması hedeflenmiştir.⁹ Bu sayede spor yapabilecek yaştaki kişiler seyirci durumundan kurtularak spor yapma imkanı aranmıştır.

Planlanan hedefler doğrultusunda Şanlıurfa ili de, 1974 yılında kapalı spor salonuyla birlikte yüzme havuzuna kavuşmuş, bu sayede şehirde salon sporları ve yüzme branşının aktif hale gelmesi sağlanmıştır. Spor salonunun faaliyete geçmesiyle ve çok yönlü kullanılmasıyla 12 adet Basketbol, 18 adet Voleybol, 2 adet Hentbol, 14 adet Güreş, 1 adet Judo ve Karate kulübü faaliyete geçerek salon sporlarında canlılık görülmüştür.¹⁰ Salonun kulüp sporlarınca kullanımı haftanın muhtelif günlerinde, günde ikişer saat olarak gerçekleştirilmiştir. Yüzme havuzunun faaliyete geçmesindeki (1974'te) gecikmeye rağmen, ildeki yüzme çalışmaları 1950'li yılların ikinci yarısında başlatılmıştır. Bu yıllardan itibaren yetişen sporcular hazırlıklarını Aynızüleyha Gölü'nde yaparak Türkiye rekoru dahi kırmışlardır. 1964 yılında kurulan "Yüzme İhtisas Kulübü Sutopu Genç Takımı" 1965-1966 yıllarında üstüste iki yıl Türkiye 3.'sü olmuştur. Bu başarılar ve lisanslı yüzücü sayısı dikkate alınarak DPT, Şanlıurfa'ya havuz yatırımı yapmıştır. Yüzme havuzunun

⁹DPT, Kalkınma Planı-4. Beş Yıllık (1979-1983), Ankara, 1979, s. 286
¹⁰Amatör Kulüpler Tescili, Sicil Lisans Kayıtları, 1976

faaliyete geçmesiyle kulüp sayısı 9'a, sporcu sayısı da 386'ya çıkmıştır.¹¹ Ancak havuzun faaliyete geçmesinden sonra Şanlıurfalı yüzücüler eski başarılarını devam ettirememişlerdir.*

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda spor yatırımlarına, geniş halk kitlelerinin yararlanacağı biçimde ağırlık verilmiştir. Bu amaçla saha ve spor tesislerinin kurulmasında çok amaçlılık ilkesinin gözönünde tutulması bu tür yatırımların gençliğin yoğun olarak bulunduğu yüksek öğretim kurumlarına yönlendirilmesi hedeflenmiştir. İlk defa Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Yüksek Öğretim gençliğinin spor yapması düşünülmüş, fakat etkin önlemler alınmadığı için başarı sağlanamamıştır.¹²

Bu hedefler doğrultusunda Şanlıurfa ilinde çeşitli semt sahalarının yapımına başlanmıştır. Yüksek Öğretim gençliği için beş fakülte bulunmasına rağmen, okullarda mevcut spor faaliyetlerinin yok denecek kadar az olması, tesis ve spor salonunun bulunmayışına bağlanabilir. Beşinci Beş Yıllık Plan'a isabet eden bu olumsuz durumun aynı zamanda Beden Eğitimi dersinin zorunlu olmayışından da kaynaklandığı söylenebilir.

2- 1984-1995 Yılları Arasındaki Spor Tesisi Yatırımları

Bu dönem, daha çok Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın icraatı içinde yer almaktadır. Söz konusu dönemde sporu kitlelere yayabilmek üzere ilçe, semt ve köylere belediye ve il özel idarelerinin işbirliği ile basit ve ekonomik tesislerin yapılması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak özellikle başlanmış spor tesislerini süratle tamamlayacak mali projeler

¹¹50.Yıl Spor Yıllığı, Şanlıurfa, 1988, s.47

* O dönemlerde sıcak havalarda 5-6 ay sürdüğü Şanlıurfa ve Adana'da yüzme sporu göl ve kanaletlerde gerçekleştiriliyordu. Diğer illerde kapalı yüzme havuzları sezonu kısa olan illere göre bu yöre sporcuları başarılı olabiliyorlardı. Daha sonraları 12 ay antrenman yapabilecekleri kapalı yüzme havuzları ve tecrübeli antrenörleri olan illerdeki kulüp sporcularının başarıları artmaya devam etmiş, Şanlıurfa ve Adana illerindeki sporcular başarılarını devam ettirememişlerdir.

¹²5.Beş Yıllık Kalkınma Planı Spor Öz.İht.Kom.Raporu, Ankara, 1983, s. 34

geliştirilmiştir.¹³ Yapılacak semt sahaları ve çocuk oyun alanlarının proje maliyetlerinin bir kısmı devlet katkısıyla, geri kalanı özel idare, belediye, muhtarlık, öğrenci harçlar fonu (üniversiteler) ve okul aile birliklerince karşılanabileceği zikredilmektedir.

Bu dönem içerisinde birçok ilde olduğu gibi Şanlıurfa'da da BTSİM'nün mevzii yatırımları il özel idaresinin katkılarıyla semt sahaları şeklinde gerçekleştirilmiş, aynı şekilde Şanlıurfa Belediyesi de çocuk oyun bahçesi ve spor sahaları yapmaya başlamıştır. Ayrıca Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün de bu yönde yatırımları olmuştur. Üniversite gençliğine hizmet verebilmek için Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi kampüsü içerisinde portatif tribünlü 500 kişilik futbol sahası ile Şanlıurfa Otogarı'nın arkasında semt sahası yapımına başlanmıştır. 1991 yılında Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün inşaa ettiği çok amaçlı kullanılacak stadyumun yapımı gerçekleştirilmiştir. 30.000 seyirci kapasiteli çim sahanın 3 kulvarlı atletizm pisti, 500 kişilik şeref tribünü, 2 adet kapalı tribün, 22 adet soyunma odası, 16 adet antrenman salonu, 1 adet 4 kulvarlı 60 m. boyunda atletizm antrenman salonu bulunacak spor kompleksi, ihale bedeli 49.392.800.000 TL. olarak belirlenmiş ve tamamlanma tarihi 1996 yılında olacak şekilde ihale edilmiştir. Tesis, tamamlandığında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük ve çok amaçlı kullanılacak tek spor tesisi durumunda olacaktır.

¹³DPT, "5.Beş Yıllık Kalkınma Planı Döneminde Sektörel Gelişmeler", DPT 1985-1989 5.Beş Yıllık Plan Destek Çalışmaları Yayını, Ankara, 1985, s. 238

**ÇİZELGE.2: ŞANLIURFA BÖLGESİNDE İL ÖZEL İDARESİ VE BELEDİYE İŞBİRLİĞİ
İLE 1983-1995 YILINDA YAPILAN TESİSLER**

| SIRA NO | MAHALLESİ | CİNSİ | ADET |
|---------|------------------|-----------------------------|------|
| 1 | Halepli Bahçe | Futbol Semt Sahası | 1 |
| 2 | Yakubiye | Basketbol, Futbol | 2 |
| 3 | Eyyübiye | Futbol, Basketbol, Voleybol | 3 |
| 4 | Sancaktar | Voleybol, Basketbol | 2 |
| 5 | Şair Nabi | Voleybol, Basketbol | 2 |
| 6 | Yeşildirek | Voleybol, Basketbol | 2 |
| 7 | Yenişehir | Voleybol | 1 |
| 8 | 300 Evler | Basketbol, Voleybol | 2 |
| 9 | Otogar Yanı | Futbol Sahası | 1 |
| 10 | Süleymaniye | Basketbol, Voleybol | 2 |
| 11 | Karaköprü Köyü | Futbol, Basketbol, Voleybol | 3 |
| 12 | Sırrın Mahallesi | Futbol, Voleybol | 2 |
| 13 | Oto Sanayi Yanı | Basketbol | 1 |
| 14 | Stadyum Yanı | Basketbol, Çocuk Oyun Parkı | 2 |
| 15 | Bahçelievler | Basketbol, Çocuk Oyun Parkı | 2 |

Kaynak: Şanlıurfa Belediyesi İmar Müdürlüğü

Şanlıurfa ilinde, il özel idaresi ve belediye işbirliği ile yapılan toplam 28 adet spor tesisinin birçoğu kullanılamaz haldedir. Bunun sebebi, yapılan tesislerin sorumlusunun bulunmaması, bakım ve onarımının yapılmaması, yani işletilememesidir. Ayrıca tesislerde halkın ihtiyaç ve isteklerine uygun programlar üretilmemektedir. Dolayısıyla tesisler, ya amaç dışı kullanılmakta ya da yok olmaya terk edilmektedir. Üstelik tesislerin amacına uygun kullanılması hususunda bir çaba da sarfedilmemektedir.

B) İLÇELERDEKİ SPOR TESİSİ YATIRIMLARI

1- 1923-1983 Yılları Arasındaki Spor Tesisi Yatırımları

Şanlıurfa'nın ilçelerinde ve küçük yerleşim birimlerinde 1923-1983 yılları arasında spor tesisi yatırımına rastlanmamaktadır. Oysa kamu

sektörü için zorlayıcı, özel sektör için yol gösterici olan kalkınma planlarında, özellikle hızlandırılarak kitlelere spor imkanı sağlanacağı konusunda ağırlık verileceğinden bahsedilmesine rağmen bu yıllar arasında ne devletin ne de yerel yönetimlerin spor tesisi yapımı ve işletmesi yönünden gerçekçi bir yaklaşımı olmamıştır.

Şanlıurfa ili sınırları içerisinde kalan ilçe ve köylerde gençler spor yapabilmek için mera ve düzlük alanlara kale direkleri dikerek ancak futbol oynama imkanı bulabilmektedirler. Bunun yanında iddialı mera güreşleri ile çeşitli mesafe koşuları da görülmektedir. Ayrıca bilhassa köylerde avcılık ve atıcılık çok yaygın spor dallarıdır. Mevcut yerleşim birimlerinde tesis olmadığından doğal çevrede yapılan sporlar ağırlıklı olarak uygulanmaktadır. İlçelerin okul bahçelerinde basketbol ve voleybol sahası yapımlarına Gençlik ve Spor Bakanlığı döneminde (1970'li yıllarda) başlanmış, ancak bu okullarda yeterli eğitimci ve öğretmen olmadığından faaliyetler yapılamamaktadır.

İlçelerde kulüpleşme, ilk olarak 1949 yılında "Birecik Spor Kulübü" ile başlamıştır. Halen futbol ve basketbol dalında faaliyet gösteren kulübün futbolcuları, tesisi olmadığından kulübün kuruluşundan bu yana antrenman için mera alanını kullanmaktadırlar. Basketbol takımı ise Bölge Yatılı İlköğretim Okulu'nun bahçesindeki potalarda çalışmaktadır. Daha sonra Belediye tarafından 1954 yılında kurulan "Akçakale Belediyespor Kulübü"* de tesis ve malzeme yönünden halen sıkıntılıdır. İlçede futbol takımlarının antrenmanları için belediye tarafından yapılmış, ancak nizami olmayan bir futbol sahası bulunmaktadır. Viranşehir ilçesinde ise 1976 yılında kaymakamlık tarafından yapılan futbol sahası ile belediyenin inşa ettiği bir basketbol ve voleybol sahası vardır. Siverek ilçesinde 1969 yılında kurulan "Belediyespor Kulübü" ile futbola başlanmış, antrenman sahası olarak kullandıkları alanın çevresi 1974 yılında çevrilerek kale direkleri dikilmiş ve müsabaka sahasına dönüştürülmüştür. Ayrıca Siverek

* "Mevcut Kulüp Tescilleri" Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Sicil-Lisanstan alınmıştır.

Lisesi'nin bahçesinde bir basketbol ve voleybol sahası mevcuttur. Ceylanpınar ilçesinde ise, 1981 yılında "Ceylanpınar Demirspor Kulübü" futbol branşında faaliyete başlamıştır. Antrenman için kulüp sporcuları ve mahalle gençlerinin kendi çabalarıyla düz bir alanda oluşturdukları saha kullanılmaktadır.

Şanlıurfa'nın ilçelerinde ve köylerinde spor yatırım ve tesisleri hem sayı hem de kalite açısından yetersizdir. Futbol sahalarının zeminleri toprak ve üstelik drenaj sistemine sahip değildir. Diğer semt sahalarının zeminleri de spor yapmaya elverişli değildir. Soyunma odaları, tuvaletler ise birçok tesiste bulunmamaktadır.

2- 1984-1995 Yılları Arasındaki Spor Tesisi Yatırımları

Şanlıurfa ilinde olduğu gibi taşra birimlerinde de 1983 yılından itibaren spor tesisi yatırımlarının hızlandığı görülür. Viranşehir ilçesinde yapımına 1986 yılında başlanan ve 1989 yılında tamamlanan 500 kişilik spor salonu ile toprak zeminli, 500 kişilik portatif tribünlü futbol sahası halen ilçe halkına hizmet vermektedir. Siverek ilçesinde ihalesi 1992 yılında yapılan ve yapımı devam eden 500 seyirci kapasiteli spor salonu 1996 yılında hizmete girecektir. Aynı ilçenin 500 kişilik portatif tribünlü futbol sahası bitmiş durumdadır. Bu arada Belediye ve Kaymakamlıkça desteklenen Akçakale ve Ceylanpınar ilçelerinde toprak zeminli ve hatalı futbol sahalarının yapımı devam etmektedir. İlçede ayrıca GSİM tarafından 2'şer adet basketbol ve voleybol sahası yaptırılmıştır. Bozova ilçesinde ise, yine GSİM'nün yaptırdığı toprak zeminli ve çevresi tel örgülü bir futbol ve bir basketbol sahası bulunmaktadır. Suruç ilçesinde de GSİM'nce yaptırılan toprak zeminli, etrafı tel örgülü bir futbol sahası faaliyettedir.*

* Şanlıurfa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Kayıtlarından Elde Edilen Bilgi.

Devletin spor politikasında yatırımların kalkınmada öncelikli yörelere ağırlık verilmesinden ötürü Şanlıurfa'da ve ilçelerinde hemen hemen salon ve sahasız yer kalmamıştır.

C) SPOR FAALİYETLERİ

1- Eğitim Kurumları Seviyesinde

Planlanan hedeflere ulaşabilme ve Türk sporunun gelişmesi için genç kuşakların eğitimi çok önemlidir. Sağlıklı ve zinde bir gençlik, ülkelerin geleceğinin teminatıdır. Gençlerin kötü alışkanlıklara sapmadan boş zamanlarını sporla değerlendirmeleriyle aralarında birlik, sevgi ve saygı bağları kurulacaktır. Bu bakımdan sporcu kaynağı durumundaki eğitim kurumlarına özel önem verilmesi gerektir. Ancak sağlıklı nesilleri yetiştirecek eğitim kurumları genellikle spor tesisi veya malzemelerinden yoksundur. Eğitim kurumlarının gençleri spora yönlendiremeyişindeki diğer bir faktör de spor eğitimcisinin sayıca yetersizliğidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından beri üzerinde durulan bir husus olarak sporun eğitim kurumlarına bir hayat tarzında yerleşmesi gerektiğini Atatürk'ün; "Türk sosyal bünyesinde spor hareketlerini düzenlemekle görevli olanlar, Türk çocuklarının spor hayatını yöneltmeyi düşünürken, sadece gösteriş için, herhangi bir yarışmada kazanmak için spor yapmazlar." şeklindeki ifadesinden de yorumlamak mümkündür. Ancak yatırımların okullara ve öğrencilerin çevre halk ile yararlanabileceği okula yakın mahallere yapılmadığı gözlenmektedir. Bu yüzden eğitim kurumlarındaki bu eksiklikler giderilmediği sürece Türk sporunun ileriye yönelik hedeflerine ulaşamayacağı fazlaca düşünmeden ifade edilebilir.

"Beden Eğitimi; pedagojik bir disiplin, bir bilim ve sanat olup, eğitim biliminde olduğu gibi insanın davranış ve alışkanlıklarına yönelmiştir. Ne

yalnız pratik alıştırıcı, ne bir rekortmen ne de cimnastiki tek başına için üstesinden gelemmez.”¹⁴

Bu yaklaşımda kişiliğin oluşumu ve bunların bütünlük içinde düzenlenmesi için, Beden Eğitimi bir araç olarak çalışma ve dinlenme biçiminde bir hayat tarzı olarak ele alınmalıdır. Eldeki çalışmada şanlıurfa ilindeki eğitim kurumlarının spor faaliyetlerindeki yeri ve önemi ilk, orta ve yüksek ğretim kurumlarındaki durumları inceleyerek belirlemeye çalışılmıştır.

a- İlk ve Orta ğretim Seviyesinde

Ülkemizde Beden Eğitimi ve Spor faaliyetlerini yaygınlaştırmak, ancak ilk ve ortaokuldan itibaren bu faaliyetlere kalıcı formlar halinde yer vermekle olabilir. Belki bir yaşa kadar kazanılmayan spor alışkanlığının elde edilmesi imkansız gibidir. Büyüklerimiz güzel bir söz söylemişler: "Ağaç yaşken eğilir." Bu sebeple ilk, orta, lise ve dengi okullarda seviyesinde Beden Eğitimi derslerinin yeri ve önemi büyüktür. şanlıurfa il ve ilçelerinde 96 adet orta dereceli okul mevcuttur. Bunlardan yalnız 29'unda Beden Eğitimi ğretmeni mevcuttur. Aynı şekilde bu okullardan 36 tanesinde nizami olmayan basketbol ve voleybol sahası vardır. Birçok okulda ise tesis ya hiç yok ya da kullanılmayacak durumdadır. Okullardan yalnız 4 tanesinde normal şartlarda spor salonu bulunmaktadır. "Beden Eğitimi ğretmensiz, tesis ve malzemedен yoksun eğitim kurumlarını ne denli verimli kullanabiliriz" tartışılması gereken bir konudur.

Eğitim kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor faaliyetlerinin organizasyonu MEGSB, Gençlik Beden Eğitimi ve Okul Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 5 Ekim 1984 tarih ve 011-012-15-10/3610 sayılı¹⁵ emirlerindeki açıklamalar doğrultusunda şanlıurfa ilinde kurulan "İ

¹⁴ mer zmen, **ağdaş Sporda Eğitim geni**, Ankara, 1976, s. 29

¹⁵ **Resmi Gazete**, Tarih 02.03.1989, Sayı 20096-m ile "Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı" ibaresi "Milli Eğitim Bakanlığı" olarak değiştirilmiştir.

Okulları Spor Yönetim Kurulu" tarafından yapılmaktadır. İl Okulları Spor Yönetim Kurulu, ortaöğretim spor faaliyetlerini "Gençlik Beden Eğitimi ve Okul Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Spor Faaliyetleri Şube Müdürlüğü"nün 12.11.1989 tarih ve 2-620/4798 sayılı emirleri ekinde yer alan "İlk ve Orta Öğretim Okulları Spor Yarışmaları Programı" esaslarına göre yürütmektedir.¹⁶

Okul içi spor faaliyetlerinde Milli Eğitim Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri'nin bilgisi dahilinde okul müdürleri sorumludur. İl Okulları Spor Kurulu'nun hazırlayacağı programa göre, okulların bütün spor dallarında mahalli müsabakalarına katılmalarını sağlamaktadır.

Şanlıurfa ilinde her türlü spor faaliyetlerinin (grup, yarı final ve Türkiye birinciliği dahil) programlanması ve yürütülmesinden Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü sorumludur. Mahalli yarışmalar ise; Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün sorumluluğunda olup, Milli Eğitim Müdürlükleri ile yapılan koordinasyonla yerine getirilmektedir. Milli Eğitim Müdürü, eğitim ve öğretim meseleleriyle gençlerin boş zamanlarını değerlendirmeye yönelik sosyal ve kültürel faaliyetlerinin düzenlenmesinden sorumludur.

Şanlıurfa bölgesinde her yıl ilkokullarda; Kros, Basketbol, Voleybol, Güreş, Masa Tenisi ve Halk Oyunları müsabakaları düzenlenmektedir. Ortaokullarda; Kros, Basketbol, Voleybol, Futbol, Hentbol, Güreş, Masa Tenisi ve Halk Oyunları, Lise ve Dengi Okullarda; Kros, Basketbol, Voleybol, Güreş, Futbol, Masa Tenisi ve Halk Oyunları müsabakaları yapılmaktadır.

Şanlıurfa'da okulların spor faaliyetleriyle Beden Eğitimi derslerinin yürütülebilmesi için 4 adet spor salonu bulunmaktadır. İl ve ilçelerde toplam 96 adet ortadereceli okul olduğu halde, spor faaliyetlerini yapan okulların sayısı 6-7 adettir. Bunlar da merkezde bulunan okullardır.

¹⁶MEGSB, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Kararı, Ankara, 1986

Branşlara katılım ise 4-8 okul arasında değişmektedir. Bunun sebebi ise bir çok okulda tesis ve malzeme eksikliğinin yanısıra Beden Eğitimi öğretmen açığının etkisi büyüktür.

Spor salonuna sahip olmayan okulların spor faaliyetlerini sürdürebilmeleri ve müsabakalara hazırlanabilmeleri amacıyla spor tesisine sahip kuruluşlarına ait tesislerin ortak kullanımı Milli Eğitim Bakanlığı'nın 231-249 sayılı emirleri doğrultusunda Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü yönetiminde ilgili kuruluşların temsilcileriyle yapılacak toplantıyla karara bağlanmaktadır. Böylece spor salonu olmayan okullar müsabakalara hazırlanmaktadır. Ne varki bu durum Şanlıurfa ilinde mümkün değildir. Fakat Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nce spor salonu kullanımı haftanın 3 günü 2'şer saat olmak üzere okulların çalışmalarına verilmektedir.

Sportif faaliyetlerin yapılmasında eğitim kurumlarının ihtiyaç duydukları spor araç ve gereçleri Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü aracılığıyla Genel Müdürlük tarafından karşılanmaktadır. Buna rağmen ilk ve orta öğretimde gerek saha, tesis ve temin edilen malzemelerin yetersizliği, gerekse okulların büyük çoğunluğunda ikili öğretimin yapılması ve Beden Eğitimi öğretmenin sayı itibariyle az olması gibi sebeplerle öğrencilerin ders saatleri içinde yeterli ölçüde yararlanamadıkları, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin telafi edilmesi amacıyla cumartesi ve pazar günlerinde Beden Eğitimi öğretmenlerinin rehberlik ve kontrolünde değişik spor branşlarında çalışmalar yapılması kararlaştırılmıştır.¹⁷ Beden Eğitimi öğretmenlerine de bu çalışmalarını yönlendirdikleri için 6 saat egzersiz ücreti okul müdürlüklerince ödenmektedir.

Bu amaçla 07-17 yaş grubundaki erkek öğrenciler için Şanlıurfa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nce spor kursları açılmaktadır. Halen 4

¹⁷ MEGSB-BTGM- Spor Kuruluşları Daire Başkanlığı, **Orta Dereceli Okullarda Yapılacak Spor Çalışmalar Yönergesi**, Sayı 231-249, Tarih 09-03-1987, Ankara

branşta faaliyet göstermektedir. İl Spor Okulları'nın yönergesinde spor okullarının amacı şöyle belirtilmiştir: "Gençliği spora alıştırmak, onları kötü alışkanlıklara karşı korumak, ruhen ve bedenen sağlıklı, kendisini kontrol edip kurallara uyabilen bir nesil yetiştirmek ve spor yapmak isteyen herkese spor yaptırarak sporun geniş kitlelere yayılmasını sağlamaktır." Şanlıurfa ilinde "spor okulu çalışmaları 1980'li yıllarda başlamıştır. İlk olarak Yüzme ve Basketbol ile başlamış daha sonra Voleybol, Futbol, Atletizm ve Cimnastik çalışmaları ile devam edilmiştir. Halen Voleybol, Futbol, Atletizm ve Basketbol olmak üzere 4 branşta faaliyetler sürdürülmektedir.

İl Spor Okulları'nın eğitim faaliyetleri Eğitim-Öğretim Kurulu tarafından sevk ve idare edilmektedir. Çalışmalarını Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okul spor salonu ve tesislerinde, kamu kurumları ile özel kuruluşlara ait semt sahaları ile ocak alanlarında yürütülmektedir.

b- Yüksek Öğretimde

Yüksek Öğretim gençliği üzerinde Beden Eğitimi ve Spor faaliyetlerinin etkili bir yeri olduğu görülmektedir. Bir öğretim faktörü olarak insan unsurunun niteliğini geliştirmeyi, onun çalışma ortamında ve daha geniş anlamda sosyal hayatta başarılı hale gelmesini amaçlamaktadır. Özellikle mesleki eğitim yanında spor eğitiminde de fertleri daha vasıflı ve verimli hale getirerek gerekli bilgi ve kabiliyetlerde donatmakla, düzenli bir toplumun ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır. Üniversite hayatı gencin kişiliğinin şekillenmeye başladığı bir devredir. Genellikle aileden ayrı bir yerde öğrenimini sürdüren genç, birçok kararı kendi verecek, belki de dönüşü olmayan büyük yanlışlıklar ve hatalara düşebilecektir. İşte sportif faaliyetler içinde bulunan genç, kendini etkileyecek olumsuz gelişmelerden çoğu zaman uzak kalmış olacaktır. "İnsanın kendini çeviren dünyaya uyması toplumla uyuşacak ve var olan kültürü benimseyecek duruma gelmesi gizli duran yeteneklerin ortaya

çıkması.”¹⁸ açıktır. Yüksek Öğretim gençliğinin yoğun çalışma ortamından uzaklaştırılarak ilgi duydukları sosyal ve sportif faaliyetlerde bulunabilme imkanı ancak 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu’nun 5. maddesi uyarınca alınıp uygulanan Beden Eğitimi ve Güzel Sanatlar derslerinin amaçları doğrultusunda ve bir bütünlük içinde yürütülmesi kararının Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı tarafından alınması ile başlamıştır.¹⁹ Ne yazık ki birçok üniversite bu programı gerektiği gibi yürütememektedir. Bu kanunun uygulanması Beden Eğitimi dersleriyle değil, fertleri tam manasıyla sporun içine çekmekle mümkün olur. Bunun gerçekleşmesi de ancak okul ve kulüp takımlarının oluşturulması, gençliğin hem spor yapıp, hem de başarılı olan sporcuları ödüllendirerek bir anlamda faaliyetin içine çekebilecektir. Oysaki üniversitelerimizde ders var olduğu için sadece yoklamaya gelen öğrenciler, mevcut bölümler ve fakülteler arasında çeşitli turnuvalar oynayıp, bunları düzenli bir şekilde çalıştırma imkanı olsa gençlik kendiliğinden sporun içine girmiş olacaktır.

Uluslararası alanda baktığımızda ilk ve orta öğretim seviyesinde başarılı sporcular yetiştirmekteyiz. Fakat ilerleyen dönemde gençler üniversiteye geldiğinde yeteri kadar düzenli programlama yapılmadığından bu başarı grafiğimiz düşmektedir. Bunun sebebi ise başarılı sporcuyla yeteri kadar koruyup onu yüksek eğitimde yönlendirip yardımcı olamayışımızdır.

Aslında sporun bir temele oturtulması hususundaki çalışmalar, üniversitelerde çok öncelere dayanmaktadır. Çeşitli denemelerle doğru bulunmaya çalışılmaktadır. Beden Eğitimi öğretmeni, spor yöneticisi ve antrenör yetiştiren kurumlar yaz boz tahtasına dönüştürülmüştür. Önceleri orta öğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren 2 yıllık Eğitim Enstitüleri vardı. Buna paralel olarak 1974 yılında öğretime başlayan “Spor Akademileri” açıldı. Akademilerin açılış amacı Türkiye’de spor yöneticisi,

¹⁸Ömer Özmen, a.g.e., s. 19

¹⁹Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı’nın Sa-Eö/07.02-002/454, 09/09/1983 Tarihli ve 83.53-583 Sayılı Kararı.

antrenör ve mönitör yetiştirerek sporda yaygınlaşmayı sağlamaktı. Ama mezun olan elemanlar iş bulma sıkıntısı çekince bu okullarla Eğitim Enstitüleri birleştirilerek mezun olan Spor Akademilerine öğretmenlik hakkı da verildi. Fakat bu uygulama bazı karışıklıklara sebep olmaktadır.

Yüksek Öğretim Kurumları Yarışmaları halen Başbakanlık GSGM Spor Faaliyetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Yarışmalar, puanlı Atletizm, Basketbol, Bedminton, Boks, Cimnastik, Dağcılık, Futbol, Güreş, Halter, Hentbol, Judo, Karate, Kayak, Kürek, Kros, Masa Tenisi, Sutopu, Tekvando, Tenis, Voleybol ve Yüzme branşını içermektedir.

Şanlıurfa ilinde yüksek öğretim seviyesinde spor faaliyetleri yok denecek kadar azdır. Bunun sebebi yeni kurulan Harran Üniversitesi bünyesinde fakülte sayısının ve öğrenci sayısının azlığıdır. Şu anda 4 fakülte ile öğretime başlayan Harran Üniversitesi'nin kampüsü içerisinde yapılması tasarlanan kapalı spor salonu, açık Basketbol ve Voleybol sahalarının yanısıra 2 adet Futbol ve Tenis kortları şu anda proje içinde mevcuttur. Harran Üniversitesi'nde spor faaliyetleri Sağlık, Kültür-Spor Daire Başkanlığı bünyesindeki Spor Şube Müdürlüğü'nce yürütülmektedir. Üniversite Basketbol, Atletizm, Kros, Voleybol, Futbol, Güreş ve Tekvando branşları da 1993-1994 Öğretim Yılı'nda faaliyetlerine başlamıştır.

2. Mahalli İdareler Seviyesinde

Planlanan hedefler doğrultusunda tesis yapımında büyük hizmetleri bulunan mahalli idarelerin diğer kurum ve kuruluşlarla ilişki içinde olması gerekir. Spor tesisleri yapımı planlanması ilde İl Özel İdaresi ile Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ve Belediyeler tarafından yürütülmektedir. İlde hangi tür spor tesisine ihtiyaç olduğu kararının daha doğru gerçekleşmesi için tesis yapımında Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü planlarında bulunmalıdır. Kurumlar arasında yeteri kadar koordinasyon sağlanamadığından sağlıklı ve kaliteli spor tesisi yapılamamaktadır. Mahalli idareler, halkın sağlığına

yönelik spor yapabilme ve gençliğe gerçek bir rekreasyon hizmeti verememektedir.

Spor tesisleri yapımı için gerekli kanun ve kurumların bulunmasına rağmen yeterli denetim ve takip unsurunun çalıştırılmadığından Beden Eğitimi ve Spor, temel bir teşkilatlanmadan yoksun bir görünüm almaktadır.²⁰ Şanlıurfa ilinde imar planlarında spor tesisleri ve oyun alanları için yeterli seviyede yer ayrılmamaktadır. Spor tesislerine ayrılan yerler boş durumda veya başka amaçlar için kullanılmaktadır. Oysa bu yerler mahalli idarelerle işbirliği yapılarak faaliyete geçirilebilir.

Mahalli idareler, Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu ile birlikte semt sahaları yapımına hız vermişlerdir. Halkın spor yapma imkanını sağlayacak olan bu kanun öncelikli ihtiyaca göre Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü organizasyonu ile yapılmaktadır. Buna göre spor tesisi bulunmayan yerleşim yerleri, Belediyesi olan kazalara, her kademedeki eğitim, öğretim kurumlarına tesis yapılması, mevcut tesislerin bakımı ve organizasyonu amaçlanmaktadır.²¹ Spor tesisleri için makro düzeyde yapılan planlamada şu kriterlere uyulmaktadır:

Bucaklarda :

- Nüfusu 5.000'e kadar olanlara 1 adet basketbol ve voleybol sahası.
- Nüfusu 5.000'den yukarı olanlara 1 adet futbol sahası.
- Nüfusu 25.000'den yukarı olanlara 1 adet futbol sahası, 1 adet basketbol ve voleybol sahası.

İl ve İlçelerde :

- Nüfusu 0-50.000 olanlarda 1 adet futbol sahası, 1 adet basketbol ve voleybol sahası, 10 adet çocuk oyun alanı.

²⁰DPT, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, a.g.e., s. 122

²¹2074 Sayılı Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu Gereğince Yapılacak Spor Tesisleri Açıklama Rehberi, MEGSB, BTSGM Yayınları, Ankara, 1985, s. 10

- Nüfusu 50.000-100.000 olanlarda 3 adet futbol sahası, 3 adet basketbol ve voleybol sahası, 10 adet çocuk oyun alanı.

- Nüfusu 200.000'den yukarı olanlarda, nüfusun 100.000-200.000 olanlarda belirtilen sayıya ilaveten her 25.000 kişi için 1 adet futbol sahası, 1 adet basketbol ve voleybol sahası ve çocuk oyun alanları yapılması gerektiği hususundadır.

Mahalli idareler belirtilen tesis türlerinin dışında yörenin özelliklerine göre, ayrı kriterler doğrultusunda hentbol, tenis, karakucak, yağlı güreş, atletizm pisti vb. gibi tesisler yapılabilecekleri hükme bağlanmıştır.

Mahalli idarelerin bu tesisleri yapabilmesi için gerekli olan mali kaynaklar ise, belediyeler ve il özel idareleri bir sene evvelki gelir toplamalarının ayrı ayrı %1'inin Gençlik ve Spor faaliyeti için tahsis edilmesiyle sağlanmaktadır. Tahsis edilen bu paralar bütçelerin tasdikini takip eden 6 ay içinde ilin Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün bütçesine aktarılır. Ayrılan bu payların % 80'i spor saha ve tesislerin yapılması, geri kalan % 20'si ise gerekli spor malzemesi masraflarına harcanmaktadır.²²

3074 sayılı kanun 1985 yılında yürürlüğe girmiş olup, bu kanun ile mahalli idareler, kamu kuruluşlarına ait spor tesislerinin il ve ilçelerde toplam sayıları aşağıdaki Çizelge.3'te görülmektedir.

²²BTSGM Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun, No: 3289, 21.05.1986, s. 15

ÇİZELGE.3 : 3074 SAYILI AKARYAKIT TÜKETİM FONU'NDAN MAHALLİ İDARELERİN VE KAMU KURULUŞLARININ YAPTIRDIĞI SPOR TESİSLERİ (1985-1994 YILLARI ARASINDA)

| YERİ | YAPAN KURUM | TESİS TÜRÜ | YILI |
|-----------|------------------|------------------------|------|
| Şanlıurfa | Köy Hizmetleri | Futbol sahası (çim) | 1985 |
| " | DSİ | " " " | 1993 |
| " | Belediye | Futbol sahası (toprak) | 1990 |
| " | Köy Hizmetleri | Basketbol- Voleybol | 1988 |
| " | DSİ | " " " | 1987 |
| " | Belediye | " " " | 1989 |
| " | ÇimentoFabrikası | " " " | 1991 |

Tesis yapılması hususunda, kamu kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarının üstlerine düşen kanuni görevlerini yerine getirmek için devlet denetimini sağlamak gerekir. Bu konuda 3289 sayılı kanunun 21. maddesine işlerlik kazandırmak gerekir. Bu kanuna göre; "500'den fazla personeli olan kuruluşlar ve fabrikalar, öncelikle kendi personeline Beden Eğitimi ve Spor yaptırmak için ilgili yönetmeliğinde belirtilecek esaslara göre spor tesisleri yapmaya ve antrenör tutmaya mecburdurlar. Yönetmeliğin de belirtilen süre içerisinde, gerekli spor tesisi inşa etmeyen, antrenör tutmayanlar süresinin bitiminden itibaren bir ay içerisinde ceza ödemek zorundadırlar."²³ Böyle bir kanun var fakat ne kadar uygulanıp denetlendiği tartışma konusudur.

Şanlıurfa'da kanunla belirtilen 500'den fazla personeli olan kamu ve özel kuruluşların yaptırdığı tesisler yeterli olmamakla, çok yönlü kullanılmakla birlikte aynı zamanda mevcut tesislerin bakımları da yeterli düzeyde yapılmamaktadır. Birçok çocuk oyun bahçesi kullanılamaz halde olup amaç dışında kullanılmaktadır.

²³ A. g. Kanun, No: 3289, s. 16

Bu kanunla ilgili olarak tesis yapması gereken birçok kurumda mevcut tesis bulunmamaktadır. Ülkemizde kamu ve özel kuruluşların tesis yapmasının önemi yıllar önce teşhis edilmiştir. Bu konuda gerekli kanunlar çıkarılmasa da zaman içerisinde kanun uygulaması için yeterli denetim unsuru bulunmamaktadır. Şanlıurfa bölgesinde spor konusunda şuurlu, planlı ve yeterli teşkilatlanma görülmemektedir. Kanun çıkartılıyor fakat denetlemek için herhangi bir girişimde bulunulmuyor. Dolayısıyla yapılması gereken birçok hizmet geri kalmaktadır.

a- İl Özel İdarelerinde

Spor tesislerinin yapımı ve yaygınlaşması hususunda il özel idarelerinin katkılarının sağlanması 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ilk olarak yer almış bulunmaktadır. Şanlıurfa'da Vali'nin veya görevlendirdiği yardımcısı başkanlığında Gençlik ve Spor İl Müdürü, İl Özel İdare Müdürü'nden oluşan bir komisyon her yıl içinde yapılacak yatırımlardan, inşaat safhalarını belirten bir iş takvimi hazırlamaktadır. Mevcut iş programı içerisinde il özel idaresince yapılacak yatırımlarda Köy Hizmetleri'nin imkanlarından yararlanılmaktadır. Ödeneklerin il özel idare bütçelerine dhangı tarihlerde intikal ettireceğini belirten program, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nce hazırlanarak valiliklere duyurulmaktadır. Ödenekler programa uygun olarak yıl içerisinde il özel idarelerine aktarılmaktadır.²⁴

Şanlıurfa'da Özel İdare Müdürlüğü tarafından her ilçenin ödeneği müracaat sayısına göre hesaplanarak ilçe özel idare müdürlüklerine gönderilmektedir. Ödenekler nakit paranın yanında çeşitli yapı malzemeleri (basketbol potası, voleybol direkleri, çimento vb.) olarak da aktarılmaktadır. Ayrıca bu yardım miktarı il özel idarelerinin kendi bütçelerinden semt mahalle sahaları için tahsis edecekleri ödenekler ile artırılabilir.

²⁴DPT, 5.Beş Yıllık Kalkınma Planı, s. 123

İl özel idaresi tarafından yapılması planlanan semt sahaları ve çocuk oyun alanları sayısının ilgili yılın en geç Ağustos ayı sonuna kadar Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne bildirilmesi gerekir. Ayrıca yatırımların denetlenmesi açısından planlanan hedeflere ulaşıp ulaşılamadığı, ulaşılmamış ise sebeplerini ihtiva eden bir raporun Aralık ayı sonuna kadar Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne verilmesi zorunludur.

b- Belediyelerde

Spor tesislerinin kurulmasında etkin rolü olan belediyeler incelendiğinde, Türkiye'de belediyelerin resmen spor tesisleri ile ilgili görevlendirilmeleri 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde "Yarış yerleri yapmak ve işletmek"²⁵ şeklinde hükümlere dayanmaktadır. Belediyeler böylece şehir imar düzenlemesi, planların hazırlanması, spor saha ve yeşil alanları ile spor tesisi inşaatı yeri temin etmekle yükümlüdürler. Şanlıurfa ili merkez ve ilçelerinde hızlı bir nüfus artışı görülmektedir. Bunun başlıca sebebi, GAP yapımı ve faaliyeti nedeniyle ildeki inşaat, toplu konut yerlerinin kurulması ve yeni yerleşim birimlerinin oluşmasıdır. Bu şehirleşmede modern semtlerin oluşabilmesi için oyun ve spor sahalarına gerekli önemin verilmediği ortadadır. Belediye ağırlıklı olarak park ve dinlenme yerlerini ön planda tutmaktadır.

Spor tesislerinin yararlı yüzeyinin kişi başına 3.5 m. olması gerektiğini birçok araştırmacı belirtmiştir. Alman Olimpiyat Komitesi'nce de bu kullanım alanı 4 m. olarak belirlenmiştir. Brüt alanın ise, bu rakamın yarısı ya da 2/3'ü kadar artırılmasını önermiştir.²⁶ Yöre halkının oyun ve spor yerleri ile ilgili istekleri gözönünde bulundurulursa kolay ulaşılabilir ve çevresine yararlı spor yerleri kurulmuş olabilir. GAP projesi ile birlikte ilde hızlı bir şehirleşme başlamıştır. Avrupa'da 1980'li yıllarda konut çevresi spor konusu gündeme gelmiştir. Bu şekilde aileyi bölmeden spor

²⁵Mustafa Keten, *Türkiye'de Spor*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974, s. 49

²⁶Ümit Erdem, *Aktif Bir Rekreasyon Biçimi Olarak Spor ve Spor Yerleri Plan ve Planlama Üzerine Araştırma*, TASRR, Ankara, 1989, s. 5

imkanlarını sunmak düşünölmüştür. Sürekli tartışmalara neden olan semt sahaları ve 100.000 kişilik stadyumlar gereklidir. Fakat kitlelerin spor yapabilmeleri için semt sahaları gereklidir. Ne yazıkki gerek eski sahalar, gerekse diğer kuruluşlar tarafından yapılan spor tesisleri çağdaş değildir. Birçok semt sahası tek yönlü olarak bir branşa hizmet etmektedir.

Spor yatırımları konusunda doğru kararların verilebilmesi için "Belediyelerin bünyesinde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Eğitim Koordinasyon ve Araştırma Müdürlüğü ile müştereken çalışacak Beden Eğitimi ve Spor Koordinatörleri Kurulu kurulmalıdır."²⁷ Bu işbirliği sayesinde belediyelerce hazırlanacak şehir imar planlarında, spor tesisi için yer tesbitinde ve spor tesisleri ile ilgili kısımların üzerinde değişiklik yapılmalıdır.

Spor tesisi olarak ayrılan alanlara belediye, zaten hizmet sunamamaktadır. Şimdiye kadar Şanlıurfa Belediyesi'nin spor yatırımları çok az durumdadır. Bu tesisler 5 adet toprak saha futbol, 10 adet beton zeminli basketbol, 10 adet toprak ve beton zeminli voleybol sahası olarak mevcuttur. Fakat bu tesislerin büyük bir çoğunluğu kullanılamaz haldedir. Bunların bakım ve onarımı yapılmamaktadır.

Sonuç olarak mahalli idareler içerisinde önemli bir etkinliği bulunan belediye yatırımlarının artmasını ve politik yatırım değil, gerçek mevcut yatırımları koruyarak onların bakım ve onarımını yaparak hizmet vermesini bekliyoruz.

3- Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Seviyesinde

Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Genel Müdürlüğün amaçları doğrultusunda illerde spor hizmetleri ve faaliyetlerini sevk ve idare

²⁷DPT, 5.Beş Yıllık Kalkınma Planı, s. 76

etmekle yükümlüdür. Diğer bir tabirle sporu illerde devlet adına organize eden bir kurumdur.

3530 sayılı kanunla da Beden Terbiyesi, sporda koordinatörlük görevini yapmaya başlamıştır. Kurum, Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur. 29.05.1942 tarih ve 4235 sayılı kanunla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Daha sonra çeşitli aksaklıklar görülmüş, 06.05.1960 tarihinde 7474 sayılı kanunla yeniden Başbakanlığa bağlanmıştır. Kanun hükmündeki bir kararname ile Gençlik ve Spor Bakanlığı'na alınmıştır. 1983 yılında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı olarak birleştirilmiştir.²⁸

Beden Terbiyesi Teşkilatı 1938 yılında kurulmuş olup, 1986 yılında 3289 sayılı kanunla yeniden düzenlenmiştir. 356 sayılı kararname ile de gençlik hizmetleri, görevleri arasına alınmıştır. Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü adı altında Başbakanlığa bağlı Devlet Bakanlığı'nca faaliyet hizmetlerini sürdürmeye başlamıştır.

Şanlıurfa bölgesinde il müdürlüğü programında olan özellikle resmi sportif faaliyetler, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nce yapılmaktadır. Başkanlığı illerde vali, ilçelerde kaymakam tarafından yapılmaktadır. Hizmetlerin yürütülmesinde ise, il müdürleri ve ilçe müdürleri sorumludur. Bunun yanısıra Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde bütün önemli kararların alındığı İl Danışma Kurulları mevcuttur. İl Danışma Kurulları, 3289 sayılı kanunla değiştirilen son kanunda yer almaktadır. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün başkanlığında, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak İdari İşler Şube Müdürlüğü ve Gençlik Eğitim Merkezi Müdürlüğü bulunmaktadır. Bunlara bağlı olarak da personel servisi, spor servisi, spor sağlığı merkezi, muhasebe servisi ve tesis işleri servisleri bulunmaktadır. Şanlıurfa ilinde Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde, valinin sorumluluğu altında spor branşları ile federasyonlar arasında

²⁸Kurthan Fişek, a.g.e., s. 389

bağlantıyı kurmak üzere 12 dalda spor dalı temsilcileri mevcuttur. Bu branşlar atıcılık, atletizm, basketbol, cimnastik, masa tenisi, güreş, judo, karate, hentbol, voleybol, futbol, yüzme ve tekvandodur. Bu branşların büyük bir bölümünde kadrolu ve fahri antrenörler çalışmalarını düzenli olarak yapmaktadırlar.

Şanlıurfa'da sporun organizasyonunu yapan Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü tesislerinin çoğunun seyir sporunun dışında kullanılmadığını söyleyebiliriz. Ancak tesislerin pek çoğundan amatör spor kulüpleri ve okullar yararlanmaktadır. Özellikle sporun yaygınlaşmasında İl Müdürlüğü büyük çaba sarfetmektedir.

Şanlıurfa bölgesinde faaliyet gösteren spor branşlarında hakem ve antrenör sayıları Çizelge. 4'te verilmiştir. 1993 yılı itibariyle Şanlıurfa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne kayıtlı, tescilleri Genel Müdürlük tarafından yapılmış 47 spor kulübü bulunmaktadır. Kulüplerin faaliyet göstermeyi taahhüt ettikleri spor branşlarında ise 73'ü bayan olmak üzere toplam 3145 sporcu bulunmaktadır.

ÇİZELGE.4 : HAKEM VE ANTRENÖR SAYILARI

| BRANŞLAR | HAKEM | KADROLU ANTRENÖR | FAHRİ ANTRENÖR |
|---------------|------------|------------------|----------------|
| ATICILIK | 6 | ---- | 2 |
| ATLETİZM | 19 | ---- | 2 |
| BASKETBOL | 38 | 2 | 3 |
| FUTBOL | 46 | 1 | 7 |
| GÜREŞ | 17 | 1 | 2 |
| HENTBOL | 8 | ---- | 2 |
| HALTER | 2 | ---- | 1 |
| JUDO-KARATE | 9 | ---- | 4 |
| MASA TENİSİ | 13 | 1 | 1 |
| VOLEYBOL | 20 | 1 | 3 |
| YÜZME | 14 | ---- | 1 |
| TOPLAM | 189 | 6 | 28 |

KAYNAK: Şanlıurfa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Spor Bölümü

Şanlıurfa bölgesinde öncelikli spor branşlarına göre sporcu sayıları nüfus artışına paralel olarak artmaktadır. Üç sezonluk sporcuların dağılımı Çizelge.5'te görülmektedir. Yıllar itibariyle nüfus artışına paralel olarak da olsa sporcu sayısında belli branşlarda artış görülmektedir. Çünkü teşvik ve destek ancak belli branşlarda olmaktadır. Hentbol, halter, masa tenisi, cimnastik ve yüzme branşlarında çaba sadece Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nden gelmekte, okullardan ve kulüplerden yeteri kadar destek görememektedir. Bazı branşlarda sporcu sayısındaki artışın az olduğunu, tesislerin yetersiz ve ilgisiz olduğunu söylemek mümkündür.

ÇİZELGE. 5 : ŞANLIURFA BÖLGESİNDE 3 SEZONLUK KULÜP VE FERDİ SPORCU DAĞILIMI

| Spor Dalı | 1989-1990 | | | 1990-1991 | | | 1991-1992 | | |
|--------------------|-----------|-------|-------------|-----------|-------|--------------|------------------|----------------|--------------|
| | Kulüp | Ferdi | Toplam | Kulüp | Ferdi | Toplam | Kulüp | Ferdi | Top. |
| ATICILIK- AVCI. | 142 | ---- | 142 | 155 | ---- | 155 | 162 | ---- | 162 |
| ATLETİZM | 727 | 115 | 842 | 734 | 131 | 865 | 846 | 131 | 977 |
| BASKETBOL | 835 | ---- | 835 | 970 | ---- | 970 | 1015 | ---- | 1015 |
| FUTBOL | 3965 | ---- | 3965 | 4880 | ---- | 4880 | 5760 | ---- | 5760 |
| GÜREŞ | 390 | 261 | 651 | 405 | 266 | 671 | 435 | 282 | 717 |
| HENTBOL | ---- | ---- | ---- | 29 | ---- | 29 | 29 | ---- | 29 |
| HALTER | ---- | 121 | 121 | ---- | 121 | 121 | ---- | 121 | 121 |
| JUDO | ---- | 126 | 126 | ---- | 137 | 137 | ---- | 141 | 141 |
| KARATE | ---- | 142 | 142 | ---- | 163 | 163 | ---- | 184 | 184 |
| MASA TENİSİ | ---- | 184 | 184 | ---- | 184 | 184 | ---- | 184 | 184 |
| TEKVANDO | ---- | ---- | ---- | ---- | 24 | 24 | ---- | 27 | 27 |
| VOLEYBOL | 866 | ---- | 866 | 987 | ---- | 987 | 998 | ---- | 998 |
| YÜZME | ---- | 14 | 14 | ---- | 14 | 14 | ---- | 14 | 14 |
| JİMNASTİK | ---- | 20 | 20 | ---- | 20 | 20 | ---- | 20 | 20 |
| OKULLAR | | | 1263 | | | 859 | Lisans Md.'ne | Milli Devir | Eğitim |
| TOPLAM | | | 9165 | | | 10079 | | | 10251 |

Kaynak: Şanlıurfa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Sicil-Lisans Kayıtları

Yukarıdaki çizelgede 1991-1992 sezonunda lisans çıkarma işlemleri Milli Eğitim Müdürlüğü'ne devredildiğinden, yapılacak tüm lisans işlemleri Milli Eğitim Müdürlüğü Spor Bölümü tarafından yürütülmektedir. 1991-1992 sezonunda çıkartılan lisans sayısı 970'tir.

4- Kulüpler Seviyesinde

Kulüpler seviyesinde spor faaliyetlerini incelemek için önce kulüplerin kuruluş kanununu incelemek gerekir. Spor kulüpleri, 04/11/1983 tarih ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu'na göre kurulurlar.²⁹ Bu suretle kurulan kulüpler ancak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne tescilleri yapıldıktan sonra resmen spor kulübü özelliğini kazanırlar. Tescilleri onaylanan spor kulüpleri çeşitli amaçlar doğrultusunda faaliyetlerini sürdürürken ortak ve değişmeyen amaçla; üyelerinin spor yapmalarını sağlayarak onların beden ve ruhen daha sağlıklı olmalarına katkıda bulunmak, çeşitli spor dallarında takımlar oluşturarak yarışmalara iştirak etmek, ülkemizi yurtiçinde ve dışında temsil edecek sporcuları yetiştirmektir.

Günümüzde büyük bir toplumsal güç olarak kabul edilen spor, ağırlıklı olarak kulüpler aracılığıyla yapılmaktadır. Kulüplerin düzenli bir şekilde işlemesi, sporun gelişmesine yardımcı olan en büyük unsurdur. Spordan fizyolojik beklentinin dışında, genellikle takım sporu yapan fertlerin, "ekonomik, ruhsal ve sosyal içerikli ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için, bir takıma gireceği ve buradan da yapacağı hizmetler yoluyla doyuma ulaşacağı düşünülmektedir."³⁰

Spor, toplumda kişilerin doyuma ulaşması açısından en geçerli bir rekreasyon dilimidir. Spora aktif olarak katılmak kadar, seyretmek de

²⁹ Spor Kulüpleri İçin Yasaları ve Yönetmelikleri, ASKK Yayın, No: 6, Ankara, 1986, s. 129

³⁰ H.Hinks, Örgütlerin Yönetimi, (Sistemler ve Beşeri Kaynaklar Açısından), Çevirenler: Osman Tekok, Birol Bumin, 3.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1975, s. 7

insanı psikolojik yönden rahatlatmaktadır. Sporu bir paylaşma olgusu olarak da kabul etmek mümkündür.

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın spor kulüpleri yapı ve işleyiş olarak bir organizasyon görünümündedir. "Her yönüyle bir organizasyon niteliği gösteren bir spor kulübü de diğer örgütler gibi üç ayrı sistemden oluşmaktadır."³¹

- Spor kulübünün canlı ögesi durumunda olan yönetici, çalıştırıcı ve sporcuları,
- Spor kulübünün işlevsel çevresi,
- Spor kulübünün toplumsal çevresi.

Spor kulüpleri yöre halkına buldukları yörenin iklim şartları, spor tesislerinin durumu, nüfus yoğunluğu ile spor alet ve malzemeleri durumunu dikkate alarak hangi spor dallarında faaliyet göstereceklerini tesbit edip, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne yaptıkları başvuruda taahhütte bulunurlar. Kurulan spor kulüplerinde profesyonel futbolun dışındaki bütün spor dallarında faaliyetler amatör olarak yapılmaktadır. Kulüpler içerisinde profesyonel futbol dalında faaliyet gösteren kulüpler ise Profesyonel Futbol Yönetmeliği'ne göre, faaliyetlerini sürdürürler ve ayrı bir statüye tabidirler. Ancak amatör spor kulüpleri bünyesinde bir şube olarak yer almaktadırlar.

Amatör spor kulüpleri illerde, ilçelerde ve köylerde sporun temel yapısını teşkil etmektedirler. Bugün için Türkiye'de amatör spor kulüpleri sporcu potansiyeli yüksek olan spor kurumlarıdır. Hem öğrenci hem de çalışan gençlere spor yapma imkanını sağlamaktadır. Devletin son yıllarda izlediği politika, sporu toplumun tüm kesimine yaygınlaştırma olduğundan amatör spor kulüplerinin önemi giderek artmaktadır. Buna paralel olarak Şanlıurfa ilinde mevcut amatör spor kulüplerinin sorunları

³¹H.Hinks, a.g.e., s 9

pek çoktur. Bunların başında ise ekonomik ve tesis problemleri yanında malzeme ve eğitici problemleri gelmektedir.

Şu anda Şanlıurfa ilindeki amatör spor kulüplerinin karşılaştıkları temel sorun ekonomik sıkıntıdır. Amatör olmanın zorunluluğu altında varlıklarını çeşitli yardım ve bağışlarla sürdürmek zorunda kalmaktadırlar. Özellikle Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün çeşitli kaynaklarından amatör spor kulüplerinin mali bir yardım görmediğini söyleyebiliriz.* Bir başka yardım kaynağı olan profesyonel futbol müsabakalarından sağlanan gelirler de amatör spor kulüplerinin problemlerini çözememektedir.

Bütün amatör spor kulüpleri gibi Şanlıurfa ilindeki kulüpler de bu işi seven, gönüllü insanların gayretleri ile ayakta durmaktadır. Spor kulüpleri için ayrıntılı bilgi Çizelge.6'da verilmiştir. Bu kulüplerin içerisinde Şanlıurfa profesyonel futbol takımı mevcuttur. Şanlıurfaspor 3. ligde mücadele etmektedir. 1949 yılında kurulmuştur. İlk spor kulübü ise Belediyespor'dur. 1945 yılında kurulmuştur. Bütün spor kulüpleri Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün tesislerinden yararlanmakta, kendi tesisleri bulunmamaktadır.

* Amatör Spor Kulüplerine Yapılacak Olan Yardım Şekilleri Konusunda Bkz. Gençlik ve Spor Yönetmeliği Madde. 35

ÇİZELGE. 6 : ŞANLIURFA BÖLGESİNDE BULUNAN MÜESSESE, İHTİSAS, ASKERİ VE DİĞER KULÜPLER

| İLÇENİN ADI | SPOR KULÜP | ASKERİ KULÜP | MÜESSESE KULÜP | İHTİSAS KULÜP | GENEL TOPLAM |
|---------------|------------|--------------|----------------|---------------|--------------|
| İl Merkezi | 18 | ---- | 9 | 1 | 28 |
| Akçakale | 1 | ---- | 1 | ---- | 2 |
| Birecik | 2 | ---- | 1 | ---- | 3 |
| Bozova | 1 | ---- | ---- | ---- | 1 |
| Ceylanpınar | 1 | ---- | 1 | 1 | 3 |
| Halfeti | 1 | ---- | ---- | ---- | 1 |
| Hilvan | 1 | ---- | ---- | ---- | 1 |
| Siverek | 1 | 1 | 1 | ---- | 3 |
| Suruç | 1 | ---- | 1 | ---- | 2 |
| Viranşehir | 2 | ---- | 1 | ---- | 3 |
| Toplam | 29 | 1 | 15 | 2 | 47 |

Şanlıurfa bölgesinde faaliyet gösteren toplam tescilli kulüplerin bir çoğu kapanırken bazıları da biraraya gelerek yeni kulüpler oluşturmuşlardır. Bu kulüplerin kapanmasının en büyük sebebi kuşkusuz maddi imkansızlıklar, malzeme ve tesis yetersizliğidir. 1981 yılına kadar 14 olan kulüp sayısı 1993 yılında 47'ye çıkmıştır. Bunun sebebi 1982 yılında amatör kulüplere verilen önemdir. Şanlıurfa'da en yaygın spor dalı futboldur. Şu anda 6700 kişi futbolda lisanslı sporcu olarak faaliyet göstermektedir. Çeşitli profesyonel kulüplerde oynayan 31 profesyonel futbolcu mevcuttur. İlde ikinci sırayı basketbol almaktadır. Basketbolda 1015 lisanslı sporcu faaliyet göstermektedir. İki oyuncu 1. lig takımında 3 tanesi de 2. lig takımında oynamaktadır.³²

³²50.Yıl Spor Yıllığı, Şanlıurfa, 1988, s. 38

ÇİZELGE. 7 : BRANŞLARA GÖRE SPOR KULÜPLERİNDEKİ SPORCU SAYILARI

| BRANŞLAR | BAYAN SPORCU | ERKEK SPORCU | TOPLAM |
|-------------|--------------|--------------|--------|
| Atıcılık | 4 | 160 | 164 |
| Atletizm | 120 | 726 | 846 |
| Basketbol | 25 | 990 | 1015 |
| Cimnastik | 8 | 12 | 20 |
| Futbol | --- | 6700 | 6700 |
| Güreş | --- | 435 | 435 |
| Hentbol | --- | 29 | 29 |
| Voleybol | 20 | 978 | 998 |
| Judo-Karate | 10 | 25 | 35 |
| Tekvando | 15 | 28 | 43 |

Çizelge. 7'de görüldüğü gibi amatör spor kulüpleri birçok branşta faaliyet gösterememektedir. Toplam kulüp sayısı 47 olmasına rağmen 7-8 branş dışında faaliyet gösteren kulüp yoktur. Birçok branşta sporcular, ferdi lisans çıkartarak Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü adına faaliyet göstermektedirler. Bu sporcular müsabakalara katılmaktadırlar. Bugüne kadar Şanlıurfa ilinde toplam 73 kulüp kurulmuş olup, bu kulüplerden 26'sı maddi imkansızlıklar nedeniyle kapanmış veya feshedilmiştir. Sporun yaygınlaştırılması ve öncelikli spor branşlarının tesbitini gerçekleştirmek için bu tür amatör spor kulüplerine daha çok imkanlar tanımak gerekir. Şayet bu yapılmadığı takdirde illerde 28 olimpik branşın en çok 7-8'inde faaliyet olur ki bu da ülkemizin spor politikasının ne denli istikrarsızlığına açık bir delil olur.

Şanlıurfa'da yapılan gözlemlerde ancak 5 kulübün ciddi faaliyet gösterdiği tesbit edilmiştir. Diğer kulüplerin ise sadece isimleri mevcut olup kahvehanelerin köşesine konan bir çelik dolap içerisinde yetersiz eşofman ve formanın dışında fazla birşeyin olmadığını gördüm. Bu da Türk sporunun ne halde olduğunu açık bir gerçeğini yansıtmaktadır.

Şanlıurfa bölgesinde 47 spor kulübünün adı, rengi, tescil tarihi, taahhüt ettiği branşlar Çizelge.8'de görülmektedir.

Spor kulüpleri üzerindeki öncelikli spor branşlarının zorunluluğu 1989 yılında kaldırılmıştır. Bu zorunluluğun kalkmasıyla 1990 Ocak ayı sonu itibariyle bu yeni karardan haberdar* olan kulüpler, zorunlu olarak faaliyette buldukları spor branşlarından bazılarının faaliyetine son vermişlerdir. Bu sebepten kulüplerde faaliyet gösteren sporcu sayısı çok düşmüştür. Bu zorunluluğun kalkması en çok kulüplerin işine gelmiştir. Kulüplerden en az bir branşta faaliyet göstermek zorunluluğu 2 veya 3 olması daha uygun olurdu.

Sporun yaygınlaşmasında önemli rolü olan amatör spor kulüplerinin desteklenmesi gerekir. Kapatılan kulüpler yerine yeni imkanlarla kurulan ve gençliğe hizmet eden kulüplerin daha sistemli düzenlenmesi gerekir.

* Bazı kulüpler o kadar ilgisizdir ki bu yönetmelikten dahi haberi yoktur. Faaliyette bulduklarını iddia ettikleri branşlarda sadece 1-2 lisanslı sporcuları bulunmaktadır. Onlar da şampiyonalara katılmamaktadır.

**ÇİZELGE.8: ŞANLIURFA BÖLGESİNDE 47 SPOR KULÜBÜNÜN ADI, RENGİ VE TAAHHÜT
ETTİKLERİ SPOR DALLARI**

| NO | KULÜBÜN ADI | RENGİ | TAAHHÜT ETTİĞİ SPOR DALI | TESCİL TARİHİ |
|------|--------------------------|------------------|---------------------------------------|---------------|
| 1- | Belediyespor | Sarı-Kırmızı | Futbol, Atletizm | 06.06.1945 |
| 2- | Atıcılık-Avcılık | Yeşil-Kahverengi | Atıcılık, Avcılık | 03.02.1949 |
| 3- | Birecikspor | Siyah-Beyaz | Futbol, Atletizm | 17.03.1949 |
| 4- | Akçakale Belediyespor | Mavi-Beyaz | Futbol, Atletizm, Basketbol | 10.03.1954 |
| 5- | Et-Balıkspor | Sarı-Siyah | Futbol, Atletizm, Basketbol | 09.01.1969 |
| 6- | Şanlıurfaspör | Sarı-Yeşil | Futbol, Atletizm | 06.03.1969 |
| 7- | Siverek Belediyespor | Siyah-Kırmızı | Futbol, Atletizm | 25.07.1969 |
| 8- | Viranşehirspor | Sarı-Lacivert | Futbol, Atletizm | 11.10.1976 |
| 9-10 | Temmuzspor/Birec | Yeşil-Beyaz | Futbol, Atletizm | 21.06.1977 |
| 10- | Sırrınspor | Yeşil-Kırmızı | Futbol, Atletizm | 24.04.1978 |
| 11- | Doğanyıldız 75 Spor | Lacivert-Mavi | Futbol, Atletizm, Basketbol | 05.07.1978 |
| 12- | TEK Spor | Mavi-Beyaz | Futbol, Basketbol, Voleybol | 07.06.1983 |
| 13- | Sağlıkspor/Birecik | Kırmızı-Beyaz | Futbol, Atletizm | 06.07.1978 |
| 14- | Karaköprüspor | Kırmızı-Siyah | Futbol, Atletizm, Basketbol | 16.11.1978 |
| 15- | DSİ Spor | Yeşil-Beyaz | Futbol, Atletizm, Voleybol | 24.07.1981 |
| 16- | C. Pınar Demirspor | Kırmızı-Lacivert | Futbol, Atletizm | 28.07.1981 |
| 17- | Keleşpor | Turuncu-Mavi | Futbol, Basketbol, Voleybol | 30.07.1981 |
| 18- | Yeniesnafspor | Kırmızı-Mavi | Futbol, Atletizm, Güreş, Basketbol | 16.07.1982 |
| 19- | Köy Hizmetlerispor | Sarı-Mavi | Futbol, Basketbol, Voleybol, Hentbo | 27.08.1982 |
| 20- | Suruç Belediyespor | Lacivert-Yeşil | Futbol, Atletizm | 24.01.1983 |
| 21- | Siverekgücüspor | Siyah-Beyaz | Futbol, Atletizm | 25.04.1983 |
| 22- | Halfetispor | Mavi-Beyaz | Futbol, Atletizm | 09.12.1983 |
| 23- | Hilvangücüspor | Kırmızı-Mavi | Futbol, Atletizm | 13.08.1985 |
| 24- | TİGEM C. Pınarspor | Sarı-Yeşil | Futbol, Atletizm | 01.04.1986 |
| 25- | Urfagücü B. evlerspor | Sarı-Yeşil | Fut., Atletizm, Bas., Vol., Cimnastik | 09.07.1986 |
| 26- | Yıldırımgücüspor | Kırmızı-Beyaz | Futbol, Basketbol, Voleybol, Hentbo | 06.01.1987 |
| 27- | Bağ. başı Kahramansp. | Kırmızı-Beyaz | Futbol, Basketbol | 06.01.1987 |
| 28- | Bozovagücüspor | Mavi-Beyaz | Futbol, Atletizm | 08.06.1987 |
| 29- | PTT Spor | Sarı-Siyah | Futbol, Voleybol, Basketbol | 07.10.1987 |
| 30- | Sağlıkspor | Kırmızı-Beyaz | Futbol, Atletizm, Voleybol | 19.11.1987 |
| 31- | Başakspor | Yeşil-Beyaz | Futbol, Atletizm | 06.06.1988 |
| 32- | Kamberiyespor | Yeşil-Beyaz | Futbol, Atletizm | 24.10.1988 |
| 33- | Yeni İd. Yrd. V. Şehir | Sarı-Kırmızı | Futbol, Atletizm | 16.11.1988 |
| 34- | Sanayispor/V. Şehir | Yeşil-Kırmızı | Futbol, Atletizm | 08.12.1988 |
| 35- | Fatihspor | Lacivert-Beyaz | Futbol, Basketbol, Voleybol | 18.08.1989 |
| 36- | Hızmalıbirlikspor | Siyah-Beyaz | Futbol, Basketbol | 19.09.1989 |
| 37- | C. Pınar Belediyespor | Mavi-Beyaz | Futbol, Atletizm | 19.10.1989 |
| 38- | Edessaspor | Siyah-Beyaz | Futbol, Atletizm | 05.06.1990 |
| 39- | Kendirspor | Siyah-Kırmızı | Futbol, Atletizm, Basketbol | 06.06.1990 |
| 40- | Cezaevispor/Siverek | Kırmızı-Lacivert | Futbol, Atletizm, Basketbol | 08.06.1990 |
| 41- | GAP Spor | Mavi-Beyaz | Futbol, Basketbol | 30.07.1990 |
| 42- | Yenihalspor | Sarı-Kırmızı | Futbol, Atletizm | 22.10.1990 |
| 43- | Eyüpspor | Siyah-Beyaz | Futbol | 10.12.1990 |
| 44- | Torosspor/Akçakale | Yeşil-Beyaz | Futbol | 10.12.1990 |
| 45- | Öz Suruçspor | Mavi-Beyaz | Futbol, Atletizm | 10.12.1990 |
| 46- | Sağır ve Dilsizler | Sarı-Yeşil | Futbol, Atletizm, Güreş | 02.11.1992 |
| 47- | Haleplibahçe K.yaka | Mavi-Beyaz | Futbol, Basketbol, Voleybol | 14.12.1992 |

Kaynak: Şanlıurfa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Sicil-Lisans Bölümü

III. ŞANLIURFA İLİNDE SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİMİN VE İLİŞKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİNE DAİR BİR SAHA ARAŞTIRMASI

Günümüzde spor, toplumsal hayatın bir parçası haline gelmiştir. Bu nedenle ekonomik, toplumsal, kültürel ve demografik yapıdaki gelişmeler spor faaliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Bir bölgede sporun yapısı ve işleyişinin tahlil edilebilmesi ve buna göre yönlendirilebilmesi o bölgenin sosyolojik parametreleri olan ekonomik, kültürel ve demografik özelliklerinin bilinmesiyle mümkündür. Sosyal çevrenin taşıdığı özellikler, farklı sportif faaliyetlerin gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Sosyal bir varlık olan insan tarafından modernleştirilip, değerlendirilmiş fiziki ve çevre farkları sportif faaliyetlerin hangi dallarda yaygınlaştığına ışık tutmaktadır. Demekki sporun yaygınlaşması için tesisin yanısıra çalıştırıcı ve iyi bir organizasyon gereklidir. Aynı şekilde toplumun kabul etmediği spor branşlarının da faaliyetlerinin o toplumda yaygınlaşması çok güçtür. Sosyal grup faaliyetleri gelişmemişse dışa kapalı, homojen bir yapı varsa, sosyal değişme yavaş ve yetersizse sportif faaliyetler arzu edilen seviyeye çıkamayacaktır.³³

Sporun sosyolojik parametreler açısından incelenmesinin önemli fonksiyonlarından birisi de toplumsal bir olgu olarak sporun yönlendirilmesidir. Bu konuda alınacak politik kararlar ile yapılacak planlar hususunda yöneticilere ışık tutacak veriler ortaya koymaktır. Bunun sonucunda da aynı bölgede öncelikli olan ve geliştirilmesi istenen spor branşları tesbit edilerek sportif yatırımların bu doğrultuda yapılması sağlanabilecektir. Böylece yapılacak yatırımlar bölge gerçeklerine uygun olacağından kaynak israfı önlenecektir.

³³Mustafa Erkal, **Sosyolojik Açından Spor**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1982, s. 138

A) SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİMLER VE İLİŞKİLER

Spor branşlarına olan eğilim ve sporun bölgesel gelişimini etkileyen parametrelerin ne gibi durumlar arzettiğinin bilinmesi gerekir. Bunun için Şanlıurfa ilinde spor branşlarına olan eğilimlerin tesbiti amacıyla yapılan anket çalışmasında* eğitim seviyesi, cinsiyet durumu, işçi-memur durumu, yaş grupları ve yerli olan ve yerli olmayan halk olmak üzere beş sosyolojik parametre üzerinde durulmuştur. Ayrıca anket sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla spor branşları "Öncelikli Spor Dalları, Diğer Spor Dalları, Spora İlgili Duymayanlar" gibi üç kısma ayrılmıştır. Bu parametreler dikkate alınarak Çizelge.9'da görülen genel veriler elde edilmiştir.

Ankete katılan 900 kişiden spora ilgi duymayanlar %8'lik bir oran oluşturmaktadır. Diğer spor branşlarındaki bölümde ankete katılanlardan 58'i ise genel toplamın %12.3'ünü oluşturmaktadır. Bu sayı spora ilgisi olan gruplar içerisinde %13.7'lik bir oran içermektedir.

1. Eğitim Seviyelerine Göre :

Eğitim seviyelerine göre ortaya çıkarılan farklı yaklaşım ve ilgi alanları da sporda görülebilir. Farklı eğitim alan kişilerin ilgi alanlarındaki spor branşları da farklıdır. "Eğitim ya da eğitsel davranış, kişiyi yetenek, tavır ve nitelik taşıyan başka davranışı gerçekleştirmeye yöneltmektedir."³⁴ Öğrenme, bireyin olgunlaşma düzeyine göre çevreden etkilenmesiyle de ilişkilidir. Bu ifade, olgu gibi öğrenimin sadece okullarda yapılmadığını anlatmaktadır. Eğitimin içerisinde bütünleyici oluşumuyla spor, toplumlarda farklı unsurlar yerine getirmektedir.

* Şanlıurfa ilinde spor branşlarına olan eğilimin tesbiti amacıyla yapılan anket hakkındaki bilgi, araştırmanın kapsamı kısmında verilmiştir.

³⁴Cavit Binbaşoğlu, *Eğitime Giriş*, Ankara, 1988, s. 8/9

| A | ÖNCELİKLI SPOR DALLARI | EĞİTİM SEVİYELERİNE GÖRE | | | | | | | CİNSİYET DURUMUNA GÖRE | | | İŞÇİ VE MEMURA GÖRE | | | | | YAŞ GRUPLARINA GÖRE | | | | | YERLİ VE YERLİ OLMAYANA GÖRE | | |
|---|------------------------|--------------------------|-----|-----|-----|-----|-----|-----|------------------------|------|-----|---------------------|-----|-----|-----|-----|---------------------|--------|---------|-----|--|------------------------------|--|--|
| | | İLK | ORT | LİS | Y.O | TOP | ER | KIZ | TOP | İŞÇİ | MEM | TOP | KUÇ | YIL | GEN | BÜY | TOP | YER Lİ | YER OLM | TOP | | | | |
| | FUTBOL | 40 | 72 | 188 | 108 | 408 | 406 | 2 | 408 | 204 | 201 | 405 | 12 | 68 | 262 | 66 | 408 | 281 | 127 | 408 | | | | |
| | BASKETBOL | 4 | 20 | 61 | 42 | 127 | 102 | 25 | 127 | 25 | 42 | 67 | 11 | 29 | 61 | 26 | 127 | 58 | 69 | 127 | | | | |
| | VOLEYBOL | 6 | 14 | 62 | 30 | 112 | 99 | 13 | 112 | 64 | 31 | 95 | 9 | 21 | 58 | 24 | 112 | 71 | 41 | 112 | | | | |
| | ATLETİZM | 12 | 8 | 18 | 11 | 49 | 37 | 12 | 49 | 2 | 6 | 8 | 16 | 14 | 12 | 7 | 49 | 22 | 27 | 49 | | | | |
| | GÜREŞ | 18 | 10 | 12 | 2 | 42 | 42 | --- | 42 | 14 | 26 | 40 | 10 | 12 | 15 | 5 | 42 | 23 | 19 | 42 | | | | |
| | HENTBOL | --- | 6 | 12 | 2 | 20 | 16 | 4 | 20 | 2 | 6 | 8 | --- | 6 | 9 | 5 | 20 | 11 | 9 | 20 | | | | |
| | MASA TENİSİ | --- | 4 | 12 | 3 | 19 | 16 | 3 | 19 | 4 | 8 | 12 | --- | 7 | 9 | 3 | 19 | 12 | 7 | 19 | | | | |
| | TOPLAM | 80 | 134 | 365 | 198 | 777 | 718 | 59 | 777 | 315 | 320 | 635 | 58 | 157 | 426 | 136 | 777 | 478 | 299 | 777 | | | | |
| B | DİĞER SPOR DL. | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| | YÜZME | 2 | 4 | 8 | 4 | 18 | 13 | 5 | 18 | 12 | 14 | 26 | 4 | 6 | 5 | 3 | 18 | 11 | 7 | 18 | | | | |
| | TEKWANDO | 1 | 2 | 9 | 3 | 15 | 9 | 6 | 15 | 8 | 6 | 14 | 1 | 5 | 7 | 2 | 15 | 12 | 3 | 15 | | | | |
| | HALTER | --- | --- | 6 | 6 | 12 | 12 | --- | 12 | 2 | 5 | 7 | --- | --- | 7 | 5 | 12 | 4 | 8 | 12 | | | | |
| | ATICILIK | --- | --- | 5 | 3 | 8 | 7 | 1 | 8 | 1 | 2 | 3 | 1 | 2 | 2 | 3 | 8 | 4 | 4 | 8 | | | | |
| | CİMNASTİK | 4 | 1 | --- | --- | 5 | 3 | 2 | 5 | --- | 4 | 4 | 3 | 2 | --- | --- | 5 | 1 | 4 | 5 | | | | |
| | TOPLAM | 7 | 7 | 28 | 17 | 59 | 44 | 14 | 58 | 23 | 31 | 54 | 9 | 15 | 21 | 13 | 58 | 32 | 26 | 58 | | | | |
| C | SİLGI DUYMAYA | 40 | 8 | 7 | 9 | 64 | 13 | 52 | 65 | 58 | 44 | 102 | 26 | 14 | 13 | 12 | 65 | 44 | 21 | 65 | | | | |
| | GENEL TOPLAM | 127 | 149 | 400 | 224 | 900 | 775 | 125 | 900 | 396 | 395 | 791 | 93 | 186 | 460 | 161 | 900 | 554 | 346 | 900 | | | | |

ÇİZELGE.9: ANKETE KATILAN DENEKLERİN GENEL DURUMU

Bir başka görüş olarak da eğitim, sosyal statünün en önemli belirleyicisidir. Sosyal statünün eğitim yoluyla elde edildiği toplumlarda ferdin bu statüyü doğuştan değil, sonradan kazandığı görülür. Statünün eğitim yoluyla kazanılması ferdin sosyal yönünü açığa çıkarmakta ve daha farklı alanlara itmektedir.¹

Ülkelerin geleceğinde önemli bir yeri olan gençlerin en önemli çağlarında ileriki hayata hazırlanmaları gerekir. Gerek fiziki ve ruhi, gerekse sosyal yönden günümüz şartlarına adapte olabilecek şekilde yetiştirilmesinde Beden Eğitimi dersinin önemi büyüktür. Okullarda Beden Eğitimi dersleri değişen şartlara uyabilen etkili programlarla öğrencilere uygulanmalıdır. Öğrenciler Beden Eğitimi derslerinde spor faaliyetlerini günlük hayatın bir parçası olarak algılamalıdır.

Eğitim seviyeleri içerisinde spora yaklaşım, spora ilgi duyma veya aktif olarak spor yapmanın eğitim seviyelerine göre farklılığı Çizelge.11'de görülmektedir. Çizelge.11'de görüldüğü gibi İlkokul seviyesinde toplam 87 öğrenci spor eğilimli, bunların 45 adeti lisanslı olarak, 42 adeti ise lisanssız olarak spor yapmaktadır. % olarak belirtecek olursak %55.7'sini lisanslı, %48.3'ünü lisanssız olarak oranlamak mümkündür.

Ortaokul seviyesindeki öğrencilerde spora ilgi biraz daha fazla olmasına rağmen, lisanslı öğrenci sayısı lisanssız olanlardan daha azdır. % olarak %48.2'si lisanslı, %51.8'i lisanssız öğrencidir. Spora eğilimli toplam öğrenci 141 kişidir. Lise ve dengi okullarda bu oran artmaktadır. 393 öğrenci spora eğilimli olup, bunların %65.1'i lisanslı, %34.9'u lisanssız olarak sporla ilgilenmektedir. Yüksek Öğrenim seviyesindeki deneklerin ise, toplam 224 kişiden 215'i spora ilgi duyarken bunların %67'si lisanslı, %33'ü ise lisanssız olarak sporla ilgilenmektedir.

¹ Mustafa Erkal, a.g.e., s.123

| EĞİTİM SEVİYESİ | İLKOKUL | | | ORTAOKUL | | | LİSE VE DENGİ | | | YÜKSEK ÖĞRETİM | | | TOPLAM | | |
|---------------------|---------|---------|-------|----------|---------|-----|---------------|---------|-----|----------------|---------|-----|--------|---------|-----|
| | L.LI % | L.SIZ % | TOP | L.LI % | L.SIZ % | TOP | L.LI % | L.SIZ % | TOP | L.LI % | L.SIZ % | TOP | L.LI % | L.SIZ % | TOP |
| FUTBOL | 9-23 | 32-77 | 40 | 34-47 | 38-53 | 72 | 121-64 | 67-36 | 188 | 84-78 | 24-22 | 108 | 248-61 | 160-39 | 408 |
| BASKETBOL | 3-75 | 1-25 | 4 | 9-45 | 11-55 | 20 | 43-71 | 18-30 | 61 | 23-55 | 19-45 | 42 | 78-61 | 49-39 | 127 |
| VOLEYBOL | 5-85 | 1-15 | 6 | 6-43 | 8-37 | 14 | 38-61 | 24-39 | 62 | 17-57 | 13-43 | 30 | 66-59 | 46-41 | 112 |
| ATLETİZM | 9-75 | 3-35 | 12 | 6-75 | 2-25 | 8 | 11-61 | 7-39 | 18 | 3-27 | 8-73 | 11 | 29-59 | 20-41 | 49 |
| GÜREŞ | 17-95 | 1-5 | 18 | 8-80 | 2-2 | 10 | 9-75 | 3-35 | 12 | 2-100 | ----- | 2 | 38-86 | 6-14 | 42 |
| HENTBOL | ----- | ----- | ----- | 1-17 | 5-84 | 6 | 7-58 | 5-42 | 12 | 2-100 | ----- | 2 | 10-50 | 10-50 | 20 |
| MASA TENİSİ | ----- | ----- | ----- | 1-25 | 3-75 | 4 | 8-67 | 4-33 | 12 | 2-67 | 1-3.33 | 3 | 11-58 | 8-42 | 19 |
| DİĞER BRANŞ. | 2-28.5 | 5-71.5 | 7 | 3-43 | 4-57 | 7 | 19-68 | 9-32 | 28 | 11-65 | 6-35 | 17 | 35-59 | 24-41 | 59 |
| GENEL EĞİLİM | 45-52 | 42-48 | 87 | 68-82 | 73-52 | 141 | 256-65 | 137-35 | 393 | 144-67 | 71-33 | 215 | 513-61 | 322-39 | 836 |
| SPORA İLGI DUYMAYAN | 42 | ----- | 40 | ----- | ----- | 8 | ----- | ----- | 7 | ----- | ----- | 9 | ----- | ----- | 64 |

ÇİZELGE. 10: EĞİTİM SEVİYELERİNE GÖRE SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİM

Eğitim seviyesine göre spor branşlarına ilgi duyan deneklerden 513' lisanslı sporcudur. Bunların 322 adeti lisanssız olup, %38.6 oranındadır. 64 denek ise spora hiç ilgi duymamaktadır.

Lisanslı olarak sportif faaliyette bulunanlar genellikle belirli bir spor kulübünün faaliyete katılabilme şansına sahip olan kişilerdir. Lisanssızlar ise, sistemli bir çalışmaya katılmayıp kendilerini okul bahçesinde ve semt sahalarında oynayarak aktif halde tutmaktadırlar.

Sonuç olarak eğitim seviyelerine göre, spor branşlarını ayırdığımızda ilk-orta-lise ve dengi-yüksekokul seviyelerinin hepsinde birinci derecede ilgilendikleri spor branşının Futbol olduğu görülmektedir. 900 kişiden 408 kişi (%49'u) futbolu tercih etmektedir. Radyo-Televizyon ve yazılı basından sürekli futbol haberinin çıkması iletişimi hızlandırmaktadır. İkinci sırada yer alan Basketbol ise okullarda, Beden Eğitimi derslerinde sık sık oynanması bu alandaki gelişmeyi olumlu yönde etkilemektedir. Anket verileride spor hakkında bilgileri, medyadan sonra, ikinci olarak okullarından öğrendiklerini söylemektedirler. Bunun yanı sıra Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün açmış olduğu kurslardan faydalananların sayısı da sınırlı olmaktadır. Sporu Kulüpler'den öğrenenlerin sayısı ise diğer kurumlara nazaran çok olduğu anlaşılmıştır.

2. Cinsiyet Durumuna Göre :

Çağımızda insanları daha iyi yetiştirmek, toplumu sosyal ve ekonomik yönden daha güçlü, verimli ve mutlu hale getirmek için Beden Eğitimi ve Spor uygulamalarında cinsiyet durumlarına uygun ve eşit olarak ihtiyaçlara cevap verebilecek çalışmalar yapılmalıdır. Bilindiği gibi sosyo-ekonomik kalkınmanın temel unsuru sağlıklı insan gücüdür. Bu gücün sağlanabilmesi ve seviyenin düşmemesi için spor büyük önem taşımaktadır.

İnsanlar arasındaki sosyal konum ve fizyolojik farklar sebebiyle spor dalları tercihlerinin etkilendiği bilinmektedir. Her iki cinsiyet grubu, bedeni ve fizyolojik farklar sebebiyle değişik spor dallarına yönelmektedirler. Erkeklerin kadınlara nazaran yüksek performans ve mücadele sporlarını seçmeleri bedeni güçlerini ispatlaması olarak görülmektedir. Kadınların ise, zerafet, ritm, güzellik, özel giysi ihtiyacı olan ve estetik duygu içeren sporlara daha yatkın oldukları söylenebilir.³⁶

Şanlıurfa'da yapılan anket çalışmasında, cinsiyet durumuna göre spor dallarına olan eğilim Çizelge.12'de gösterilmiştir. Ankete katılanlardan erkekler 775 kişi olup %86'sını, bayanlar ise 125 kişi ile %14'ünü oluşturmaktadırlar. Toplum olarak spora eğilimli olan 835 kişiden 393 kişi lisanslı olarak ilgilenirken, 442 kişinin sporu sevdiği halde aktif olduğunu söyleyemeyiz. Spora ilgi duymayan 65 kişiden 52'sinin bayan olduğunu görmekteyiz.

Anketi genel olarak tahlil ettiğimizde erkeklerde 406 kişi ile futbol ilk sırayı almaktadır. Bayanlarda ise ilk sırayı 25 kişi ile basketbol almaktadır.

³⁶Sabri Özbaydar, **İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi**, 1.Baskı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1983, s. 51

| CİNSİYETİ | ERKEK | | | KADIN | | | TOPLAM | | |
|---------------------------|---------------|----------------|--------|---------------|----------------|--------|------------|----------------|--------|
| | LİSANSLI % | LİSANSSIZ % | TOPLAM | LİSANSLI % | LİSANSSIZ % | TOPLAM | LİSANSLI % | LİSANSSIZ % | TOPLAM |
| FUTBOL | 164-403 | 242-59.7 | 406 | --- | 2-100 | 2 | 164-40.2 | 244-59.8 | 408 |
| BASKETBOL | 58-56.9 | 44-43.1 | 102 | 14-56 | 1-44 | 25 | 72-56.7 | 55-43.3 | 127 |
| VOLEYBOL | 39-39.3 | 60-60.7 | 99 | 8-61.5 | 5-38.5 | 13 | 47-42 | 65-58 | 112 |
| ATLETİZM | 17-45.9 | 20-54.1 | 37 | 4-33.3 | 8-66.7 | 12 | 21-42.8 | 28-57.2 | 49 |
| GÜREŞ | 31-73.8 | 11-26.2 | 42 | --- | --- | --- | 31-73.8 | 11-26.2 | 42 |
| HENTBOL | 9-56.2 | 7-43.8 | 16 | 1-25 | 3-75 | 4 | 10-50 | 10-50 | 20 |
| MASA TENİSİ | 6-37.5 | 10-62.5 | 16 | --- | 3-100 | 3 | 6-31.6 | 13-68.4 | 19 |
| DİĞER BRANŞLAR | 33-75 | 11-25 | 44 | 9-64.2 | 5-35.8 | 14 | 42-72.3 | 16-27.6 | 58 |
| GENEL EĞİLİM | 357-46.8 | 405-53.2 | 762 | 36-49.3 | 37-50.7 | 73 | 393-47 | 442-53 | 835 |
| SPORA İLGI DUYMAYANLAR | --- | --- | 13 | --- | --- | 52 | --- | --- | 65 |

ÇİZELGE.11: CİNSİYET DURUMUNA GÖRE SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİM

Anket sonuçlarına göre erkeklerde Futbol branşı sayı olarak fazla olmasına rağmen, lisanslı sporcu oranı %40.3'tür. Oysa katılım sırası olarak 5. sırayı alan Güreş branşında lisanslı sporcu oranı %73.8'dir. Basketbolda bu oran %56.9, Hentbolda %56.2'dir. Bundan da anlaşılacağı üzere katılıma göre değerlendirme ile lisanslı ve lisanssız olarak uğraşanlarda % oranı değişmektedir. Bayanlarda ise, basketbolu tercih edenlerin sayısı 25 kişidir. Fakat buna karşılık lisanslı sporcu olarak %56'lık bir oranla yer almaktadır. İkinci sırayı 13 kişinin tercihi ile Voleybol branşı alırken bu branşta lisanslı deneklerin oranı %61.5, sayısı ise 18 kişidir.

İl genelinde kadınların spora eğiliminin az oluşu, yöre insanının gelenek ve göreneklerine bağlılığının yanında, sporu icra etmenin inançlarına ters düşmesi ve eğitim seviyelerinin düşük olmasına bağlanabilir. Erkeklerde spora eğilim, kadınlara oranla bir hayli fazladır. Özellikle seyir sporu olan futbola karşı halkın çok ilgi duyduğuna dair gözlemler anket verilerinde de elde edilmiştir. Salon sporlarını tercih edenlerin %65'i bu sporları okullarda Beden Eğitimi derslerinde, %35'i ise medyadan öğrendiklerini, Futbol branşında ise %85'i medyadan, %5'lik kesimi okuldan, %10'u da kulüplerden dolayı tercih ettiklerini söylemektedirler.

Sonuç olarak bayanların sporla ilgilerinin izleyici seviyesinde olduğunu söylemek mümkündür. Lisanslı olan bayan sporcular, okullarında aldıkları lisansa sahiptirler. Bayan olarak kulüp müsabakaları yapılmaktadır. Ancak okullararası karşılaşmalarda bayan sporculara rastlanmamaktadır.

3. Yaş Kategorilerine Göre :

Sporun fert ve toplum üzerinde meydana getirdiği olumlu fonksiyonları yayabilmek ve insanların hayatının bir parçası haline getirebilmek için küçük yaşlardan itibaren spor alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Bu itibarla her kademedeki fertler için olduğu kadar, özellikle küçük ve genç

kademedekiler için sporun önemi büyüktür. Nitekim Branşlara Göre Spora Başlama Yaşı, GSGM tarafından şöyle belirlenmiştir: (Bkz. Çizelge.12)

ÇİZELGE.12 : GSGM'NİN BELİRLEDİĞİ BRANŞLARINA GÖRE SPORA BAŞLAMA YAŞLARI

| BRANŞLAR | SPORA BAŞLAMA YAŞI |
|---|-------------------------------|
| ATICILIK | 12 Yaşından gün almamış olmak |
| ATLETİZM | Yaş kaydı yoktur |
| BASKETBOL | Yaş kaydı yoktur |
| BİNİCİLİK | 12 Yaşından gün almamış olmak |
| BİSİKLET | 10 " " " " |
| BOKS | 14 " " " " |
| CİMNASTİK | 8 " " " " |
| DAĞCILIK | 18 " " " " |
| ESKRİM | 12 " " " " |
| FUTBOL | 10 " " " " |
| GÜREŞ | 10 " " " " |
| HALTER | 11 " " " " |
| HENTBOL | 10 " " " " |
| JUDO | 7 " " " " |
| KÜREK | 10 " " " " |
| MASA TENİSİ | 6 " " " " |
| OKÇULUK | 7 " " " " |
| TENİS | 10 " " " " |
| TEKWAN-DO | 9 " " " " |
| VOLEYBOL | 8 " " " " |
| YELKEN | 6 " " " " |
| YÜZME | 7 " " " " |
| KAYAK | 7 " " " " |
| SUALTI SPORLARI CAN KURTARMA VE SU KAYAĞI | 12 " " " " |

Kaynak: Resmi Gazete, 21.04.1988, Sayı:19792

Fertlerin sportif faaliyetlere katılımını belirleyen bir diğer unsur da nüfusun yaş kategorilerine dağılımıdır. Türkiye nüfusunun temel özelliği genç kuşağın çoğunlukta oluşudur. 1990 nüfus sayımına göre 0-9 yaş grubu, toplam nüfusun %51'ini oluşturmaktadır.³⁷ Bu oran Batı ülkelerine göre çok yüksektir. Görüldüğü gibi Türk sporu yaş kategorilerinden kaynaklanan temel bir sorunla karşı karşıyadır. Öyleyse temel hedef, çeşitli yaş gruplarında bulunan fertlerin eğilimli oldukları spor dallarındaki faaliyetlere katılmalarını sağlamak olmalıdır. Her yaş grubu için kendi fiziksel ve bedensel özelliklerine göre yapabilecekleri farklı spor dallarında fiilen faaliyette bulunması yanında, sportif faaliyete çeşitli şekillerde katılımın başlanması şarttır.

Spora başlama yaşının başarıya ulaşmada oldukça önemli bir faktör olduğu dikkate alındığında, çeşitli spor dallarında katılım için bilimsel anlamda sınırlama getirilmiştir. Türkiye'de çeşitli spor dallarında spora başlama yaşları Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından Çizelge.13'te görüldüğü gibi tesbit edilmiştir.

Yaş grupları içerisinde her yaş grubunun yapabileceği spor dalları da farklı olmaktadır. Bu nedenle spora yeni başlayan küçükler kategorisinde fiziksel özelliklerini geliştirici çalışma yapılmalıdır. Genç yaş grubundaki birini performans sporlarına yönlendirebilirken, yaşlı bir insanın sistemli bir şekilde yürüyüşü de spor sayılabilmektedir.

İyi bir sporcu yetiştirilmesi ve fiziksel özellikler açısından branşlara göre spora belli yaşlarda başlamak gerekir. Büyüklerimiz "Ağaç yaşken eğilir" diyerek güzel bir söz söylemişlerdir. Elbette küçük yaşta spora başlayanların daha başarılı oldukları bir gerçektir.

³⁷ DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı, Ankara, 1990

| YAŞ KATEGORİSİ | KÜÇÜKLER | | | YILDIZLAR | | | GENÇLER | | | BÜYÜKLER | | | TOPLAM | | |
|---------------------|----------|---------|--------|-----------|---------|---------|---------|---------|--------|----------|---------|--------|--------|---------|-----|
| | L.LI % | L.SIZ % | TOP | L.LI % | L.SIZ % | TOP | L.LI % | L.SIZ % | TOP | L.LI % | L.SIZ % | TOP | L.LI % | L.SIZ % | TOP |
| FUTBOL | 4-33.4 | 8-67 | 12 | 36-53 | 32-47 | 68 | 194-74 | 68-26 | 262 | 35-52 | 32-49 | 66 | 268-66 | 140-34 | 408 |
| BASKETBOL | 4-36.4 | 7-64 | 11 | 17-59 | 12-41 | 29 | 34-56 | 27-44 | 61 | 11-42 | 15-58 | 26 | 66-60 | 61-40 | 127 |
| VOLEYBOL | 2-22.2 | 7-79 | 9 | 9-43 | 12-57 | 21 | 30-52 | 28-48 | 58 | 10-42 | 14-58 | 24 | 51-46 | 61-55 | 112 |
| ATLETİZM | 9-56.2 | 7-44 | 16 | 8-57 | 6-43 | 14 | 4-33 | 8-67 | 12 | 2-29 | 5-72 | 7 | 23-47 | 36-43 | 49 |
| GÜREŞ | 7-70 | 3-30 | 10 | 9-75 | 3-25 | 12 | 6-40 | 9-60 | 15 | 3-60 | 2-40 | 5 | 25-60 | 17-40 | 42 |
| HENTBOL | ----- | ----- | ----- | 1-16.7 | 5-83.3 | 6 | 3-33.3 | 6-66.7 | 9 | 1-20 | 4-80 | 5 | 5-25 | 15-75 | 20 |
| MASA TENİSİ | ----- | ----- | ----- | 2-29 | 5-71.4 | 7 | 2-22.2 | 7-77.8 | 9 | 2-67 | 1-3.33 | 3 | 6-31.5 | 13-69 | 19 |
| DİĞER BRAN. | 5-55.5 | 4-44.5 | 9 | 8-53.3 | 7-47 | 15 | 11-52 | 10-48 | 21 | 9-69 | 4-31 | 13 | 33-57 | 25-43 | 58 |
| GENEL EĞİLİM | 31-46 | 36-54 | 67-8.2 | 90-52 | 82-48 | 172-205 | 284-64 | 163-37 | 447-54 | 72-48 | 77-52 | 149-18 | 477-57 | 358-43 | 835 |
| SPORA İLGI DUYMAYAN | ----- | ----- | 26 | ----- | ----- | 14 | ----- | ----- | 13 | ----- | ----- | 12 | ----- | ----- | 65 |

ÇİZELGE. 13: YAŞ GRUPLARINA GÖRE SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİM

Anket çalışmasına katılanlardan Çizelge.13'te görüldüğü gibi, Küçükler %8.2, Yıldızlar %20.5, Gençler %53.5, Büyükler ise %17.8'lik bir oran oluşturmaktadır.* Bu kategorilerden küçüklerin en çok ilgi duyduğu spor branşı Atletizm %23 ile birinci sırayı, ikinci sırayı da %17'lik tercihle Futbol, üçüncü sırayı ise %16'lık bir oranla Basketbol oluşturmaktadır. Atletizme ilgi duyanların ancak %13.4'ü lisanslı olarak faaliyet göstermektedir. Futbolda ise %6'sı lisanslı olarak ilgilenmektedir. Basketbola ilgi duyanlar da %6'lık bir orandadır. Özellikle küçüklerde katılımın az olmasının sebebi okullarda ve kulüplerde altyapı çalışmasının yapılmayışıdır. Yıldızlar kategorisinde eğilimin futbola doğru olduğu ve bütün spor dalları içinde de %39.5'lik bir paya sahip olduğu belirlenmiştir. Futboldan sonra en çok eğilim %16.8 ile Basketbol, %12.2 ile Voleybol branşlarıdır. Yıldızlar kategorisinde lisanslı olarak sporla uğraşan kişi sayısının arttığını görmekteyiz. Ortaokullarda okuyan öğrenciler Yıldızlar kategorisini oluşturmaktadır. Ancak okullarda Beden Eğitimi öğretmenin yetersizliği yanında, spor salonunun bulunmayışı ilginin azalmasına bir sebep olabilmektedir. Çünkü bir tesisin varlığı spora katılımda potansiyeli artırabilmektedir.

Gençler kategorisinde ise yine Futbol branşı %58 bir oranla ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada %14 ile Basketbol, üçüncü sırada %13 ile Voleybol gelmektedir. Gençler kategorisinde ankete katılan gençlerin futbola olan ilgilerinin artmasına karşın, salon sporlarında bu oranın düştüğü görülmektedir. Futbolla lisanslı olarak ilgilenenler %43'tür. Basketbolda bu oran %8, Voleybolda ise %7'dir. Bu kategoride Futbola olan ilginin artmasının nedeni, okul ve kulüplü gençlerin bol müsabaka yapmasıdır. Diğer spor branşları ise gençlerde %5'lik bir orandadır. Spora en fazla katılım gençler kategorisindedir. Bu oran, toplam deneklerin katılımının yarısını oluşturmaktadır.

* "Okul Spor Kolları Yönetmeliği", 18.09.1991 gün ve 2628 sayılı genelge ekinde uygulanmak üzere illere gönderilen yarışma talimatlarına göre 1992-1993 Öğretim Yılı kategori ve doğum tarihleri şöyledir: Küçükler Kategorisi : 1981-1985 doğumlular, Yıldızlar Kategorisi : 1977 ve daha küçükler, Gençler Kategorisi : 1975 ve daha küçükler, Büyükler Kategorisi : 1974 ve daha büyük doğumlular.

Büyükler kategorisi, hem üniversite hem de çalışan kesimi temsil ettiğinden toplam katılımın %17.8'lik oranı ile üçüncü sırada yer almaktadır. Büyüklüklerde ilk sırayı %44 ile yine Futbol branşı almaktadır. İkinci sırada %17 ile Basketbol, üçüncü sırada ise %16 ile Voleybol görülmektedir. Lisanslı sporcu sayısı olarak Futbol %51, Basketbol %42.3, Voleybol ise %41.7 ile sıralanmaktadır.

Sonuç olarak değerlendirecek olursak, toplumda %65.5'lik lisanslı sporcu sayısı ile Futbol birinci sırada yer alırken Basketbol ve Güreş %60 ile ikinci sırada, diğer branşlar %57 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Genel olarak spora ilgi duyan 835 denekten 477 kişi %53 ile lisanslı iken, 358 kişi %39.8 ile lisanssız olarak sporla ilgilenmektedir. Spora ilgi duymayanların oranı ise, %7.2'dir.

4- İşçi-Memur Durumuna Göre

İnsanların meslekleri ya da aile ilişkileri sebebiyle yapmak zorunda olduğu işler vardır. Oysa spor, zorunlu olmayan, zevkle ve isteyerek yapılan etkinliklerdendir. Hızlı şehirleşme ve sanayileşme ile birlikte yükselen gelir seviyesine bağlı olarak çalışan fertler için boş zamanlarını değerlendirme önem kazanmaktadır. Sportif faaliyetler, günümüzde toplumun boş zamanları değerlendirme açısından çok önemli bir yer tutmaktadır. Bununla beraber spor, gelir seviyesi yüksek olan gelişmiş ülkelerde, geri kalmış ülkelere nazaran daha yaygındır. Gelişmiş ülkelerde çalışanların verimliliğini artırmak için spor yatırımlarına önem verildiği görülmektedir. Dolayısıyla kişi, işinde daha verimli, toplumla daha uyumlu olmaktadır. Böylece çalışma hayatındaki monotonluk sportif faaliyetler ile giderilmektedir.

İşçi ve memurların spor yapabilmeleri için gerekli maliyetin ve zamanın dikkate alınmasında yarar vardır. İş hayatındaki zorunlu çalışma süresi dışında çoğu kez fazla mesai yapmaları, hayat şartlarının zorlukları

karşısında işçi ve memur için gelir kaynağı teşkil etmeyen sportif uğraşı bırakarak çalışma ortamında ek bir işe yönelmesine sebep olmaktadır.

Yaşamımızda iş hayatı ile sportif hayat arasındaki zıtlık gittikçe zayıflamaktadır. İş hayatının düzenlenmesinde teknik çalışma imkanlarının yanında, çalışan grubun ihtiyaçlarını karşılayacak tesislere, araç ve gereçlere de yavaş yavaş önem verilmektedir. Çıkarılan yasa gereği, işçi ve memur sayısı 500'den fazla olan kuruluş ve fabrikalar öncelikle kendi personeline beden eğitimi ve spor yaptırmak için spor tesisi yapmaya ve antrenör çalıştırmaya mecburdurlar.³⁸ Bu şartlara uymayan kuruluşlar para cezası ödemek zorundadır.

Bu kanuna göre yapılması gereken tesisler ;

- Memur ve işçi sayısı 501-1500 kişi olan kuruluşlar 1 basketbol veya voleybol sahası ve oyun alanı en az 400 m. olan spor salonu.
- Memur ve işçi sayısı 1501-3000 kişi arasında olan kuruluşlar basketbol, hentbol, voleybol ve futbol sahası ile oyun alanı en az 400 m. olan spor salonu yapmak mükellefidirler.

Şanlıurfa bölgesinde işçi ve memur durumuna göre spor faaliyetlerine olan eğilim Çizelge.14'te görülmektedir. Ankete katılan işçi ve memurların spor faaliyetlerine ve çeşitli spor dallarına katılımın değişiklik gösterdiği tesbit edilmiştir. Yapılan anket sonuçlarına göre genel olarak işçilerin açık hava sporlarına, memurların ise salon sporlarına eğilimli oldukları görülmektedir.

³⁸Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Tesis Yapma Mükellefiyeti, Kabul No: 3289, Kabul Tarihi: 21.05.1986

| İŞÇİ-MEMUR DURUMU | MEMUR | | | İŞÇİ | | | TOPLAM | | |
|---------------------|------------|------------|--------|------------|------------|--------|------------|------------|--------|
| | LİSANSLI % | LİSANSIZ % | TOPLAM | LİSANSLI % | LİSANSIZ % | TOPLAM | LİSANSLI % | LİSANSIZ % | TOPLAM |
| SPOR BRANŞLARI | | | | | | | | | |
| FUTBOL | 96 - 47.8 | 105 - 52.2 | 201 | 80 - 39.2 | 124 - 60.8 | 204 | 176 - 43.4 | 229 - 56.6 | 405 |
| BASKETBOL | 18 - 42.8 | 24 - 57.2 | 42 | 9 - 36 | 16 - 64 | 25 | 27 - 40.3 | 40 - 59.7 | 67 |
| VOLEYBOL | 13 - 41.9 | 18 - 58.1 | 31 | 21 - 32.8 | 43 - 67.2 | 64 | 34 - 35.8 | 61 - 64.2 | 95 |
| ATLETİZM | 2 - 33.3 | 4 - 66.7 | 6 | ---- | 2 - 100 | 2 | 2 - 25 | 6 - 75 | 8 |
| GÜREŞ | 9 - 34.6 | 17 - 65.4 | 26 | 5 - 35.7 | 9 - 65.3 | 14 | 14 - 35 | 26 - 65 | 40 |
| HENTBOL | 1 - 16.6 | 5 - 83.4 | 6 | 1 - 50 | 1 - 50 | 2 | 2 - 25 | 6 - 75 | 8 |
| MASA TENİSİ | 2 - 25 | 6 - 75 | 8 | 1 - 25 | 3 - 75 | 4 | 3 - 25 | 9 - 75 | 12 |
| DİĞER BRANŞ | 14 - 45.2 | 17 - 54.8 | 31 | 8 - 34.8 | 15 - 65.2 | 23 | 22 - 40.7 | 32 - 59.3 | 54 |
| GENEL EĞİLİM | 155 - 44.2 | 196 - 55.8 | 351 | 125 - 37 | 213 - 637 | 338 | 280 - 40.6 | 409 - 59.4 | 659 |
| SPORA İLGI DUYMAYAN | ---- | ---- | 44 | ---- | ---- | 58 | ---- | ---- | 102 |

ÇİZELGE.14: İŞÇİ-MEMUR DURUMUNA GÖRE SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİM

Memurlarda en fazla eğilim futbol branşına olup, lisanslı sporcu olarak katılım % 47.8, lisanssız olarak % 52.2 oranındadır. Genelde futbolun önde gelmesinin birinci sebebi halka tanıtımının iyi yapılması ve uygulanabilme kolaylığının yanısıra geniş bir alana taştan yapılan kaleler ile bir futbol topunun yeterli olabileceğidir. Memurların salon sporlarından en fazla basketbola eğilimli olduklarını söylemek mümkündür. Bu oran % 17 civarındadır. İkinci sırayı alan voleybola ilgi % 15 oranındadır. Memurlardan spora ilgi duymayanlar % 7'lik bir bölümü teşkil etmektedirler.

İşçilerde en fazla eğilim yine futbola olup, lisanslı sporcu olarak katılım % 39.2'lik bir oranı oluştururken, % 60.8'i lisanssız olarak ilgilenmektedir. Salon sporlarında ise, en fazla ilgi % 19 ile voleyboldadır. Bunun sebebi ise, birçok fabrikada voleybol sahasının yapılmış olması ve kurumlararası bir nevi iddialı karşılaşmaların olmasıdır. İşçilerde ise, spora ilgi duymayanlar sadece % 10'luk bir oranı oluşturmaktadır.

Sonuç olarak bu tasnifte en fazla eğilimin futbola olduğu görülmektedir. Toplam 900 denekten, 689 kişi lisanslı olarak sporla ilgilenmektedir. Buna karşılık lisanssız olarak % 50.4, spora hiç ilgi duymayanlar ise 102 kişilik bir grubu oluşturmaktadır.

5. Yerli Olan ve Olmayan Halka Göre

Spor, insan hayatının bir parçası durumuna gelmiştir. Beden Eğitimi ve Spor ile değişik zaman ve biçimlerde karşılaşmamız mümkündür. Spor çocuklardan büyüklere, köylüsünden kentlisine, işçisinden memuruna, az gelişmiş toplumlardan gelişmiş toplumuna kadar bütün insanlığı yakından ilgilendirmektedir. Her toplumun kendi içerisinde bütünlük taşıyan farklı

| YERLİ OLAN VE YERLİ OLMAYAN | YERLİ OLAN HALK | | | | YERLİ OLMAYAN HALK | | | | TOPLAM | | | |
|-----------------------------|-----------------|------------|--------|--|--------------------|------------|--------|--|------------|------------|--------|--|
| | LİSANSLI % | LİSANSIZ % | TOPLAM | | LİSANSLI % | LİSANSIZ % | TOPLAM | | LİSANSLI % | LİSANSIZ % | TOPLAM | |
| SPOR BRANŞLARI | | | | | | | | | | | | |
| FUTBOL | 122 - 43.4 | 159 - 56.6 | 281 | | 59 - 46 | 68 - 54 | 127 | | 181 - 44 | 227 - 56 | 408 | |
| BASKETBOL | 26 - 45 | 32 - 55 | 58 | | 27 - 39 | 42 - 61 | 69 | | 53 - 42 | 74 - 58 | 127 | |
| VOLEYBOL | 33 - 46 | 38 - 54 | 71 | | 16 - 39 | 25 - 61 | 41 | | 49 - 44 | 63 - 56 | 112 | |
| ATLETİZM | 4 - 18 | 18 - 82 | 22 | | 12 - 14 | 15 - 56 | 27 | | 16 - 33 | 33 - 67 | 49 | |
| GÜREŞ | 13 - 57 | 10 - 43 | 23 | | 11 - 46 | 8 - 54 | 19 | | 24 - 57 | 18 - 43 | 42 | |
| HENTBOL | 4 - 36 | 7 - 64 | 11 | | 6 - 67 | 3 - 33 | 9 | | 10 - 50 | 10 - 50 | 20 | |
| MASA TENİSİ | 3 - 25 | 9 - 75 | 12 | | 4 - 57 | 3 - 43 | 7 | | 7 - 37 | 12 - 63 | 19 | |
| DİĞER BRAN | 15 - 47 | 17 - 53 | 32 | | 14 - 54 | 12 - 46 | 26 | | 29 - 50 | 29 - 50 | 58 | |
| GEN. EĞİLİM | 220 - 43 | 290 - 57 | 510 | | 149 - 46 | 176 - 54 | 325 | | 369 - 44 | 466 - 56 | 835 | |
| SPORA İLĞİ DUYMAYAN | ---- | ---- | 44 | | ---- | ---- | 21 | | ---- | ---- | 65 | |

ÇİZELGE.15: YERLİ OLAN VE OLMAYAN HALKA GÖRE SPOR BRANŞLARINA OLAN EĞİLİM

beğenileri, değerleri ya da geleneksel bağlılıkları vardır. Mesela, kayak sporu Kars, Erzurum ve Kayseri'de daha yaygındır. Atletizm sporu yine bu yörelerde daha yaygındır. Yukarıda belirtilen bu ölçüler farklı bölgeler için de geçerlidir. Yapılan çalışmada Şanlıurfa bölgesinde yerli olan ya da olmayan halkın eğiliminin hangi spor faaliyetlerine olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bölgede GAP'tan dolayı başka yörelerden göç eden halk bir hayli fazla bulunmaktadır.

Yörede halkın futbola olan ilgisinin yanında, güreş, atıcılık ve at yarışlarının, düğün ve eğlencelerde geleneksel olarak yapıldığını söylemek mümkündür. Salon sporlarını genellikle yerli olmayanlar tercih etmektedirler.

Yerli olan ya da yerli olmayan halk kitlelerinin Şanlıurfa'da spor dallarına olan eğilimini belirlemek amacıyla Çizelge.15 düzenlenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda yerli halkın en çok % 34 ile futbola (lisanslı olarak % 15'tir), ikinci sırada % 9'luk oranla voleybola, en az ilgisinin de %1.5 ile hentbola olduğunu söylemek mümkündür. Spora hiç ilgi duymayanlar ise, % 5.4'lük bir bölümü oluşturmaktadır. Yerli halkın % 25'i salon sporlarına ilgi duyarken, % 36'sı açık hava sporlarına daha meraklıdır. Yerli olmayan halkta ise ilk sırayı % 15 ile futbol, ikinci sırayı % 8'le basketbol almaktadır. Açık hava sporlarına katılım % 18 iken, salon sporlarına katılım % 20'dir. Bunun sebebi yerli olmayan halkın genellikle öğretmen, mühendis, asker ve doktorlardan oluşarak futbol dışında değişik branşlarla uğraşmış kişiler olmasıdır.

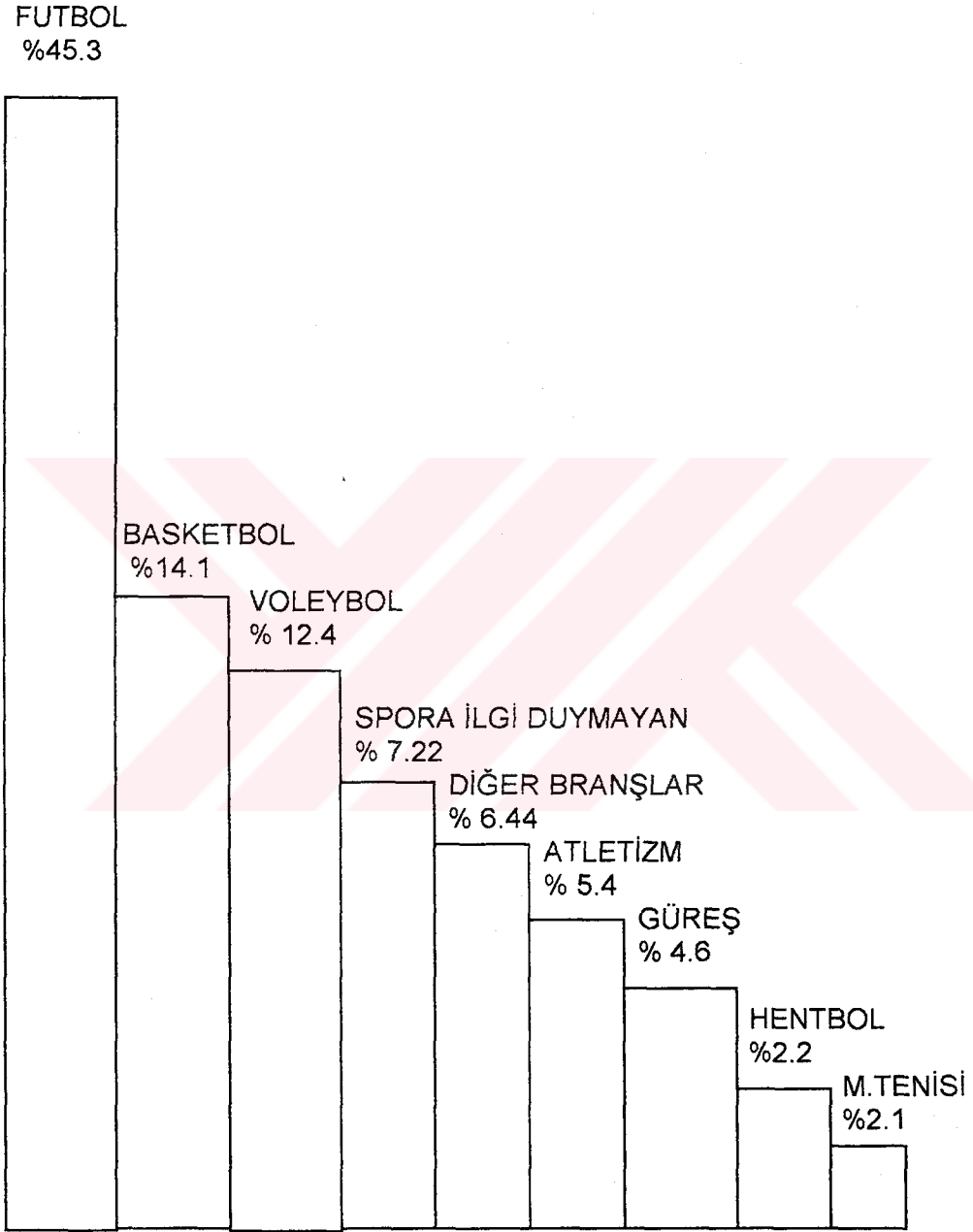
Sonuç olarak; yerli halk daha çok açık hava sporlarını tercih ederken yerli olmayan halkın tercihi, her ne kadar futbolla ilk sırayı alsada da, % 20'lik bir oranla salon sporlarıdır. Her iki grubun da genelde sporu ilk olarak televizyon ve basından takip ettikleri gözlenmektedir.

B) ÖNCELİKLİ SPOR BRANŞLARININ TESBİTİ

Sporun ülke sathında yaygınlaştırılması, kitlelere sevdirmesi ve kitle sporu kavramının oluşturulması, spora bilimsel yaklaşımın geliştirilmesi ile mümkündür. Bilimsel yaklaşım ise, yöre şartları ve alışkanlıklarının iklim, bedeni yetenekler ve becerilerin, tesis, hizmet kolaylıklarının gözönünde bulundurulması suretiyle öncelikli spor dallarının seçilmesini gerçekleştirmektedir.

Bu amaçlar doğrultusunda Şanlıurfa bölgesinde yapılan anket çalışmaları sonucunda belirlenen spor dallarına olan eğilim Çizelge.16'da verilmiştir. Çizelge.16'da eğilimin yüksek olduğu spor dalları "Öncelikli Spor Dalları" adı altında toplanmıştır. Çizelgede diğer dallar olarak adlandırılan spor dalları önem arzetmekle beraber, çalışmanın dışında bırakılmıştır. Ayrıca deneklerin vermiş oldukları cevaplara göre, spora hiç eğilimi olmayanlar da belirlenmiştir.

ÇİZELGE.16: ŞANLIURFA BÖLGESİNDE BELİRLENEN ÖNCELİKLİ SPOR BRANŞLARI, DİĞER SPOR BRANŞLARI VE SPORA İLGİ DUYMAYANLARIN %'LİK DAĞILIMI



Çizelge.16'dan da anlaşılacağı üzere Şanlıurfa bölgesindeki "Öncelikli Spor Dalları"nın tesbitinde ilk sırayı % 45.3 ile futbol almaktadır. İkinci sırayı ise % 14.1 ile basketbol almaktadır. En az ilginin ise, % 2.1 ile masa tenisine olduğu görülmektedir.

Tüm spor dallarının temeli olarak kabul edilen atletizme % 5.4'lük bir oran ayrılmıştır. Ata sporumuz olarak kabul edilen güreş sporunun ise % 4.6'lık gibi çok düşük bir oran ile tercih edilmiş olduğunu görmekteyiz. Buna göre, sporda önemli bir yeri olan cimnastik ise öncelikli spor dalları arasında yer almakla birlikte diğer spor dalları arasında sonuncu sırada yer almaktadır. Tercih edenler % 5'lik bir oranı kapsamaktadır.

Son yıllar itibariyle spor dallarına gönderilen ödenek miktarlarında önemli artışlar olmasına rağmen bu miktarların gerekli ihtiyaçlara cevap vermekten uzak olduğu söylenebilir. Ancak mevcut durum içerisinde en fazla ödeneği olan futbol branşının halkın eğilimleri ile doğru orantılı olduğu görülmektedir. Oysaki diğer branşlarda bu durum çok farklıdır. Sadece gönderilen ödeneklerle ayakta durmaktadır. Amatör sporlarda sponsorluk işini ciddiye alıp bu yönde çalışmalar yapılmalıdır. Aksi halde amatör sporlarda gelişme mümkün olmayacak, üvey evlat muamelesi görmeye devam edecektir.

C) SOSYOLOJİK PARAMETRELERİN ÖNCELİKLİ SPOR BRANŞLARI İLE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Burada her sosyolojik parametre ile anket sonucunda ortaya çıkan öncelikli spor branşları aralarında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı tesbit edilmeye çalışılmıştır. Değişkenler numerik olmayan değerlerle ifade edilemediği için nikel değişken olarak isimlendirilen söz konusu değişkenlerin var olup olmadığı ki-kare testi yardımıyla incelenmiştir. Ki-kare testi örnekleme sonucunda elde edilen değerler ile teorik olarak hesaplanan frekans değerleri arasındaki farktan hareketle, iki grup değişkenin

anlamlılığını test etmeye yarayan bir istatistik ölçüsüdür.³⁹ Bu analizle kullanılan formül aşağıdadır. Serbestlik derecesi (Satır-1) x (Sütun-1)'dir.

$$\chi^2 = \frac{\sum \frac{(\text{Gözlenen Frekans} - \text{Beklenen Frekans})^2}{\text{Beklenen Frekans}}}{1}$$

Bu işlem sonucunda karşılaşılabilecek yanılma paylarını içeren ve anlam seviyesi adı verilen ihtimal değerlerine göre hazırlanmış ki-kare tablo değeri yardımıyla iki değişken grup arasındaki ilişki test edilmiştir. Çalışmada anlam seviyesi % 5 olarak alınmıştır.⁴⁰ Verilen karara %95 ihtimalle güvenilir. Buna karşılık % 5 ihtimalle yanılabilir anlamındadır. Belirtilen parametrelerde varsayımlarımız her analiz için aynıdır. Bunlar;

- Değişkenler arası ilişki yoktur (anlamsızdır),
- Değişkenler arası ilişki vardır (anlamlıdır).

Önceki bölümde sözedilen eğitim, cinsiyet, işçi-memur durumu, yaş kategorileri, yerli olan ve yerli olmayan halk parametreler için geçerlidir. Netice peşpeşe çizelgelerde görülmektedir.

³⁹Özer Serger, **Uygulamalı İstatistik**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986, s. 162-187

⁴⁰Necla Çömlekçi, **İstatistik**, Bilim ve Teknik Kitabevi, Eskişehir, 1982. s. 262

ÇİZELGE.17: EĞİTİM SEVİYESİNİN SPOR BRANŞLARIYLA İLİŞKİSİ

| Eğitim Seviyesi Spor Branşı | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE VE DENGİ OKUL | YÜKSEK OKUL | TOPLAM |
|--------------------------------|-------------|-------------|--------------------|---------------|--------|
| FUTBOL | 40 42.00 | 72 70.36 | 188 191.66 | 108 103.96 | 408 |
| BASKETBOL | 4 13.07 | 20 21.90 | 61 59.65 | 42 32.36 | 127 |
| VOLEYBOL | 6 11.05 | 14 19.31 | 62 52.61 | 30 28.54 | 112 |
| ATLETİZM | 12 5 | 8 8.45 | 18 23.01 | 11 12.48 | 49 |
| GÜREŞ | 18 4.32 | 10 7.24 | 12 19.72 | 2 10.70 | 42 |
| HENTBOL | --- 2.05 | 6 3.44 | 12 9.39 | 2 5.09 | 20 |
| MASA TENİSİ | --- 1.95 | 4 3.27 | 12 8.92 | 3 4.84 | 19 |
| TOPLAM | 80 | 134 | 365 | 198 | 777 |

$$X = \frac{(40-42)^2}{42} \dots \dots \dots X = \frac{(2-4.84)^2}{84}$$

$X = 163.3$ olup % 5 anlam seviyesinde X tablo değeri 36.67'dir. $163.3 > 36.67$ olduğundan değişkenler arasında (% 5'lik yanılma payı) bir ilişkiden söz edilebilir. Eğitim seviyesinde, branşlar arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu kabul edilir.

ÇİZELGE. 18: CİNSİYETİN SPOR BRANŞLARI İLE OLAN İLİŞKİSİ

| CİNSİYET SPOR BRANŞLARI | ERKEK | KADIN | TOPLAM |
|-------------------------------|---------------|--------------|--------|
| FUTBOL | 406 377.01 | 2 30.98 | 408 |
| BASKETBOL | 102 117.35 | 25 9.64 | 127 |
| VOLEYBOL | 99 103.4 | 13 8.50 | 112 |
| ATLETİZM | 37 45.27 | 12 3.72 | 49 |
| GÜREŞ | 42 38.81 | --- 3.189 | 42 |
| HENTBOL | 16 18.48 | 4 1.52 | 20 |
| MASA TENİSİ | 16 17.55 | 3 1.45 | 19 |
| TOPLAM | 718 | 58 | 777 |

$$X^2 = \frac{(406-377)^2}{377} \dots\dots\dots X^2 = \frac{(3-1.45)^2}{1.45}$$

$X^2 = 259.76$ olup, bunun tablo değeri 17.92 olarak tesbit edilmiştir. Buna göre, $17.92 < 259.76$ olduğundan cinsiyetlerin spor branşlarıyla aralarında % 95 güvenle bir ilişkinin olduğundan sözedilebilir. Aynı parametrelerde yanılma payı % 5'tir.

ÇİZELGE.19: YAŞ KATEGORİLERİNİN SPOR BRANŞLARI İLE OLAN İLİŞKİSİ

| YAŞ Kategorileri Spor Branşları | KÜÇÜKLER | YILDIZLAR | GENÇLER | BÜYÜKLER | TOPLAM |
|------------------------------------|-------------|-------------|--------------|-------------|--------|
| FUTBOL | 12 30.45 | 68 82.44 | 262 223.6 | 66 71.41 | 408 |
| BASKETBOL | 11 9.48 | 29 25.66 | 61 69.62 | 26 22.22 | 127 |
| VOLEYBOL | 9 8.36 | 21 22.63 | 58 61.40 | 24 19.60 | 112 |
| ATLETİZM | --- | --- | 12 26.86 | --- | 49 |
| GÜREŞ | --- | --- | 15 23.02 | --- | 42 |
| HENTBOL | --- | 6 4.04 | 9 10.96 | 5 3.50 | 20 |
| MASA TENİSİ | --- | 7 3.83 | 9 10.41 | 5 3.32 | 19 |
| TOPLAM | 58 | 157 | 426 | 136 | 777 |

$$X^2 = \frac{(12-3.45)^2}{30.45} \dots \dots \dots X^2 = \frac{(5-3.32)^2}{3.32}$$

$X^2 = 259.76$ olup, bunun tablo değeri 17.92 olarak tesbit edilmiştir. Buna göre, $17.92 < 259.76$ olduğundan yaş kategorilerinin spor branşlarıyla aralarında % 95 güvenle bir ilişkinin olduğundan sözedilebilir. Aynı parametrelerde yanılma payı % 5'tir.

ÇİZELGE. 20: İŞÇİ-MEMUR İLİŞKİSİNİN SPOR BRANŞLARI İLE OLAN İLİŞKİSİ

| MESLEK GRUBU SPOR BRANŞI | İŞÇİ | MEMUR | TOPLAM |
|--------------------------------|---------------|---------------|--------|
| FUTBOL | 204 200.90 | 201 204.09 | 405 |
| BASKETBOL | 25 33.23 | 42 33.76 | 67 |
| VOLEYBOL | 64 47.12 | 31 47.87 | 95 |
| ATLETİZM | 2 3.96 | 6 4.03 | 8 |
| GÜREŞ | 14 19.84 | 26 20.15 | 40 |
| HENTBOL | 2 3.96 | 6 4.03 | 8 |
| MASA TENİSİ | 4 5.95 | 8 6.04 | 12 |
| TOPLAM | 315 | 320 | 625 |

$$X^2 = \frac{(200-200.9)^2}{200.9} \dots \dots \dots X^2 = \frac{(8-6.04)^2}{6.04}$$

$X^2 = 99.51$ olup, bunun tablo değeri 16.92 olarak tesbit edilmiştir. Buna göre $99.51 > 16.92$ olduğundan değişkenler arasında bir ilişkiden sözedilebilir. İşçi-memur durumuyla spor branşları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu kabul edilir.

ÇİZELGE. 21: YERLİ OLAN VE OLMAYAN HALKIN SPOR BRANŞLARI İLE OLAN İLİŞKİSİ

| YERLİ OLAN VE OLMAYAN HALK SPOR BRANŞLARI | YERLİ HALK | YERLİ OLMAYAN HALK | TOPLAM |
|--|---------------|--------------------|--------|
| FUTBOL | 281 220.99 | 127 157 | 408 |
| BASKETBOL | 58 78.12 | 69 48.87 | 127 |
| VOLEYBOL | 71 68.90 | 41 43.09 | 112 |
| ATLETİZM | 22 30.14 | 27 18.85 | 49 |
| GÜREŞ | 23 25.83 | 19 16.16 | 42 |
| HENTBOL | 11 12.30 | 9 7.69 | 20 |
| MASA TENİSİ | 12 11.68 | 7 7.31 | 19 |
| TOPLAM | 478 | 299 | 777 |

$$X = \frac{2 \cdot (281-250.99)}{1 \cdot 250.99} \quad \dots \quad X = \frac{2 \cdot (7-7.31)}{14 \cdot 7.31}$$

$X = 42.37$ olup, bunun tablo değeri 18.07 olarak tesbit edilmiştir. Buna göre, $18.07 < 42.37$ olduğundan yerli olan ve yerli olmayan halk ile öncelikli spor branşları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

V. SONUÇ

A) ŞANLIURFA İLİNDE NÜFUSUN SPOR BRANŞLARINA OLAN YATKINLIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İnsanlar topluluğu çeşitli cemaatleri oluşturmuşlardır. Gelişen sosyal ilişkilere bağlı olarak ortaya çıkan spor faaliyetlerine katılımı etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Araştırma içerisinde sosyolojik parametreler olarak tanımlanan ve yapılan analizde tek tek ele alınan bu faktörlerin fertlerin spor branşlarına olan eğilimlerini doğrudan etkiledikleri ortaya çıkmıştır.

Bu gerçekler şunlardır;

- Şanlıurfa bölgesinde genel nüfus içerisinde spora olan eğilim yüksektir. Ancak lisanslı sporcu olarak spora katılım düşüktür. Bu oran 1993 yılı itibariyle % 5.5'tir.

- Nüfusun yaş kategorilerine göre tasnifi yapıldığında gençler kategorisinde spora olan eğilimin ve lisanslı sporcu olarak katılımların fazlalığı % 53.3'tür. Aynı planda büyükler kategorisinde % 17.8, yıldızlarda % 20.3, küçüklerde ise bu oranın % 8.2'lerde olduğunu görmekteyiz.

- Şanlıurfa'da mevcut olan genç ve orta yaş nüfusu, spor eğitimini orta öğretim kurumlarından aldığı için bölgede yetişmiş sporcu kaynağı, okullar ve Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'dür. Kulüpler ise ikinci planda kalmaktadır. Bu sebeple gençlerdeki lisanslı sporcu sayısı yüksektir.

- Şanlıurfa bölgesinde bayanların da spor faaliyetlerine katılımının düşük olduğu tesbit edilmiştir. Özellikle yerli halk kadınlarının spora olan ilgisinin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

- Çalışan kesimi temsil eden işçiler daha çok yoğun çalışma ortamından zaman buldukça futbol, voleybol ve basketbol sporu ile uğraşmaktadırlar. Memur kesiminin eğiliminin ise futbol ve salon sporlarına daha fazla olduğu belirlenmiştir. İşçilerde lisanslı sporcu % 18 iken bu oran memurlarda % 22.5'tir.

- Eğitim seviyesi yükseldikçe salon sporlarına olan eğilim artmakta olup, özellikle lise seviyesindeki gençlerde spora olan ilginin fazla olduğu saptanmıştır. Bu oran % 44'tir.

- Şanlıurfa bölgesinde dışarıdan gelenlerin çok olmasına rağmen yerli halkla bir kaynaşma içine girmedikleri, bunun için yerli halkın kendine uygun spor dallarını seçtiği, yerli olmayan halkın ise daha çok salon sporlarını tercih ettikleri görülmektedir. Özellikle GAP dolayısıyla gelen yabancıların mühendis, teknik eleman, memur, polis vb. meslek gruplarından kişilerin salon sporlarına ilgilerinin yoğun olduğu gözlenmektedir. Özellikle diğer spor branşlarında yerli olmayan halkın daha çok ilgilendiklerini görmekteyiz.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi Şanlıurfa bölgesinde Güreş, Atletizm, Binicilik, Atıcılık ve Yüzme'de yetenekli sporcular mevcut, fakat seyir sporlarına ilgi ve eğilim fazladır. Bunun sebebi ise, yukarıda belirttiğimiz branşlara yardım ve destek olmamasıdır. Bu sporlar zamanla kaybolup gitmektedir. Daha önceleri yüzme havuzu olmadan Balıklı Göl'de çalışan yüzücüler Türkiye çapında dereceler alırken, 1974 yılında tamamlanıp işletmeye açılan yüzme havuzu olmasına rağmen çalıştırıcı ve kulüp sporcuları olmaması, bununla beraber 1990 yılından beri yüzme havuzunun işletmeye kapalı olması, kanaatimce Şanlıurfa gibi sıcak bir bölgede büyük bir eksikliklerdir. Yüzme havuzunun kapalı oluşunun nedenlerini ilgililere sorduğumuzda, bize cevap olarak devirdaim ve su yetersizliği gerekçe gösterildi. Fakat bu noksanlıkların giderilmesi için herhangi bir girişimde bulunulmadığını, 1992 yılında Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü

müfettişlerinin gelip incelemeler yaptıkları ancak neticenin henüz bildirilmediğini öğrendik.

Bütün bunların ışığında Şanlıurfa bölgesinde halkın spora olan eğiliminin fazla olduğunu, bununla beraber sporu teşvik edici unsurların yetersizliği bir gerçektir. Potansiyeli bol olan bu bölgemizin, gereği duyulan düzeyde spora yönlendirilmediği gözlenmektedir.

B) ŞANLIURFA'DAKİ TESİSLERİN SPOR BRANŞLARINA GÖRE DAĞILIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Şanlıurfa bölgesinde yapılan çalışmada varılan sonuç; mevcut tesislerin yetersizliği yanında organizasyon eksikliğinden de bahsedilebilir. Yörede futboldan sonra, yaklaşık yüzdelerle dağıldığında her türlü sporu her mevsimde yapma imkanı vardır. Bunun sebebi ise bölgede kışların sert geçmemesidir. Yazları fazla sıcak olmakta fakat rutubetli sıcak olmadığından spor yapan kişiler fazla etkilenmemektedir. Futbol sahalarının tesis yönünden büyük eksikliklerinin olduğu gözlenmektedir. Bunların başında birçok tesisin soyunma odasının olmayışı, yüzü yıkayacak suyun bile bulunmayışı gelmektedir. Birçok tesis bakımsız ve korumasız halde kendi haline bırakılmış durumdadır.

Şanlıurfa ilinde salon sporları için tesislerin yeterli düzeye geldiğini söylemek mümkündür. Şu anda bölgede il merkezi bazında 5 adet spor salonu mevcut fakat bazı eksiklikleri olduğundan çok yönlü olarak kullanılamamaktadır. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde 2 adet salon tam teşekküllü olarak faaliyet göstermekte, bunun dışında kalan 3 tesis yeterli düzeyde kullanılamamaktadır. Bunun sebebinin araştırdığımızda önlerinde birçok bürokratik engelin bulunduğunu tesbit ettik.

Salon sporlarına eğilimin düşük olmasının sebepleri ise, bu alanda yeterli düzeyde çalıştırıcı olmamasıdır. Yerli halkın daha çok futbol, güreş,

atletizm vb. sporlara daha çok önem verdiği belirlenmiştir. Yerli olmayan halkın ise salon sporlarına daha fazla ilgi gösterdiği tesbit edilmiştir. Salon sporlarında eğilim, lisanslı sporcu olarak eğitim kurumlarında, kulüpler seviyesinden daha fazladır. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, salon sporlarını teşvik etmek amacıyla çeşitli programlar düzenlemektedir. Bu branşlarda sadece okullu gençler ile Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün çabaları ile faaliyet gösterilmektedir. Yılın 6 ayında yüzme sporu yapılabilmesine rağmen 4 yıldır tesis işlememesi bölge açısından büyük eksikliklerdir.

Spor branşlarına olan eğilime bağlı olarak ortaya çıkan tesis problemi yine belirtilen parametreler doğrultusunda incelendiğinde, bölgedeki genç nüfusun spora eğiliminin yüksek olduğu gözönünde bulundurularak, sporun yaygınlaştırılmasında ve boş zamanların değerlendirilmesinde önemli yeri olan semt sahalarının yapımına öncelikle eğilmek gerekmektedir. Semt sahalarının kurulması yanında mevcut tesislerin bakım ve onarımının da yakından izlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun için yeni bir organizasyon ve teşkilatlanmaya ihtiyaç vardır.⁴¹ Bölgede tesis ihtiyacı vardır. Fakat bölgedeki tesislerin bakım ve onarımı yapıp tam anlamıyla çalıştırılırsa bölgenin ihtiyaçlarına cevap verebilir. Bunun neticesinde gençliğe en elverişli hizmet getirilmiş olur. Yine de bölgenin tesis yönünden büyük eksikliklerinin olduğunu görmek mümkündür.

Sonuç olarak, Şanlıurfa bölgesinde tesislerin spor branşlarına göre dağılımında bir dengesizlik olduğu dikkati çekmektedir. Bunun için yeterli çalışmanın yapılmadığı, yerel yönetimlerin gününbirlik politik yatırımlar yaparak istenilen düzeyde hizmet götüremedikleri belirlenmiş olup, bölge halkını bu yönde mağdur etmektedir.

⁴¹Bu konuda Tokat modeli için bkz. Sacit Adalı, "Mahalli İdarelerin Kalkınması", Türk İdarecilik Dergisi, Ankara, Ocak 1989

ÖZET

Spor, her çağda olduğu gibi çağımızda da en önemli olgulardan biridir. Spor, insana yapılan bir yatırım olduğundan ülkeler spora büyük önem vermişlerdir. Ruhun ve bedenun sağlıklı nesiller yetiştirmeyi anayasa ile teminat altına alarak kalkınma planlarında, hükümet programlarında spora yer ayırmışlardır.

Sporun kitlelere götürülmesinde toplumun spora bakış açısı, bu konudaki düşünce yapısı ve sporla ilgili değer yargılarını gözönünde bulundurmak gerekmektedir. Başarının sağlanması ve geliştirilmesi için, ayrıca iklim, bedeni yetenek ve maharetler, tesis hizmet kolaylıkları da dikkate alınarak yörelere uygun öncelikli spor dallarının seçilmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada Şanlıurfa bölgesinde halkın spora yatkınlığı ve öncelikli spor branşları tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan çalışmada; öncelikli spor branşlarıyla eğitim seviyesi, cinsiyet durumu, yaş kategorileri, işçi-memur durumu, yerli olan ve yerli olmayan halk gibi sosyolojik parametreler arasındaki ilişki incelenmektedir. Hızla gelişen Şanlıurfa bölgesinde spora eğilim oldukça yüksektir. Bunun yanında lisanslı olarak spor faaliyetine katılım çok düşük olmamakla birlikte yetersizdir. Genelde en fazla eğilimin futbol branşına olup, eğitim seviyesi yükseldikçe salon sporlarına olan ilginin arttığı tesbit edilmiştir.

Bunun sonucu olarak bölgede öncelikle futbol, voleybol, basketbol, atletizm, güreş vb. spor dallarında yetenekli sporcuların yetişebilmeleri için yeterli potansiyelin mevcut olduğu tesbit edilmiştir.

Ancak bölgede spor salonları ve yüzme havuzlarının yetersizliği, futbol sahalarının sayısal fazlalığı, salon sporlarına karşı ilgiyi düşürmekte, olumsuz yönde etkilemektedir.

SUMMARY

Sport is one of the most important phenomena in our time as it was throughout the ages. Nations have always attached a great deal of importance to sport because it is included in their development plans and government constitutions, which guarantee the creation of physically and mentally healthy generations.

It is necessary to take into consideration evaluation of community related with sport, opinion of community to sport and construction of their thoughts about this subject in order to be taken sport to groups. Besides, it is necessary to be chosen privileged sport branches, appropriate to regions, and encouragement of them, by being taken climate, physical capacity and skills, also facilities in foundation, service into consideration in order to be assured and developed of success. In this study, skill of people in Şanlıurfa to sport and privileged sport branches have been tried to be established.

In surveys, the relation among sociological parameters like privileged sport branches, education level, sex, age, categories, worker-employee status income levels are to be examined.

Tendency to sport in Şanlıurfa region, which develops rapidly, is quite high. Nevertheless, participation for sport activity as a person who has bachelor's degree is not too low, but is insufficient. Usually the most tendency is for football branch. Also, in individual sports, the fact that interest shows variation of branches according to income levels is to be seen.

As a result of this, in that region, that a potential that talented sportsmen will be able to be trained in the sport branches, especially, like football, basketball, volleyball, wrestling, athletic... etc., has existed is to be observed.

However, in this region, inadequacy of indoor sport saloons and the swimming pools, excess of football areas are to be on the decrease the interest for indoor sports and are to effectt them in a negative way.



ARAŞTIRMADA UYGULANAN ANKET FORMU ÖRNEĞİ

- 1) Adı Soyadı :
- 2) Doğum Yeri :
- 3) Doğum Tarihi :
- 4) Cinsiyetiniz : Erkek () Bayan ()
- 5) Medeni Haliniz : Evli () Bekar () Dul ()
- 6) Öğrenim Durumunuz : İlk () Orta () Lise () Üniversite ()
- 7) Mesleğiniz :
- 8) Gelir Düzeyiniz :
- 9) Spora ilgi duyuyor musunuz? : Evet () Hayır ()
- 10) İlgi duyduğunuz spor branşını öncelik sırasına göre yazınız.
a) b) c) d) e)
- 11) İlgi duyduğunuz spor branşına yakınlığınız nedir?
İzleyici () Amatör Sporcu () Lisanslı Sporcu ()
- 12) İlinizde daha çok hangi spor branşlarına önem verilmesini istersiniz.
Öncelik sırasına göre yazınız.
a) b) c) d) e)
- 13) İlinizde sizin ilgi alanınızda başlatılacak spor çalışmalarına katılmak ister misiniz?
Evet () Hayır ()
- 14) Cevabınız Hayır ise bunun engel sebeplerini öncelik sırasına göre yazınız.
a) b) c) d) e)
- 15) Ailenizde başarılı sporcu var mı? Varsa hangi branşlarda?
Futbol () Basketbol () Güreş () Voleybol () Diğerleri ()
- 16) Sizce ilinizde spor tesisleri var mı?
Evet yeterli () Hayır yeterli değil ()
- 17) Yaşadığınız yerde yeterli semt sahaları var mı?
Evet () Hayır ()
- 18) Cevabınız Hayır ise bugüne kadar ne tür bir girişimde bulundunuz.
Hiç düşünmedim () Gerekli yerlere başvurduğum ()
- 19) Şayet başvuruda bulduysanız sonuç sizce olumlu mu?
Evet () Hayır ()

- 20) Spor yapmak için ne tür bir tesis istersiniz?
Semt sahası () 100.000 kişilik stadyum () Herhangi bir tesis ()
- 21) Okulda, kulüpte ya da ferdi olarak spor yaparken düzenli olarak antrenman yapıyor musunuz?
Evet () Hayır ()
- 22) Yörenize ait geleneksel sporlar var mı? Varsa neler olduğunu öncelik sırasına göre yazınız.
a) b) c) d) e)
- 23) Yörenize ait geleneksel sporları geliştirmeyi hiç düşündünüz mü?
Evet () Hayır ()
- 24) Hoşlandığınız spor türünü hangi yayınlardan takip ediyorsunuz?
Radyo-TV () Yazılı basın () Kulüp ()
- 25) Sizce basın yoluyla iletişim yeterli mi?
Evet () Hayır ()
- 26) Okulda Beden Eğitimi derslerini nerede yapıyorsunuz?
Salon () Bahçe () Sınıf () Diğer ()
- 27) Okulda Beden Eğitimi dersinde en çok hangi spor dallarını yapıyorsunuz? Öncelik sırasına göre yazınız.
a) b) c) d) e)

ŞANLIURFA İLİ İLK VE ORTA DERECELİ OKULLARININ SPOR MALZEMESİ
İHTİYAÇ MİKTARLARI *

| <u>MALZEME LİSTESİ</u> | <u>1993 YILI İHTİYAÇ MİKTARI (ADET)</u> |
|-----------------------------------|---|
| 1. Cimnastik Minderi | 89 |
| 2. Cimnastik Kasası | 98 |
| 3. Masa Tenisi Masası | 52 |
| 4. Mini Basketbol Potası | 18 |
| 5. Voleybol Dikmesi | 80 |
| 6. Hentbol Kalesi Direği | 14 |
| 7. Yüksek Atlama Sehpası ve Çıtas | 9 |
| 8. Engel | 20 |
| 9. Basketbol Potası | 16 |
| 10. Sağlık Topu | 204 |
| 11. Basketbol Topu | 244 |
| 12. Atlama İpi | 715 |
| 13. Çekiç | 4 |
| 14. Cirit | 44 |
| 15. Cimnastik Sırası | 49 |
| 16. Denge Ağacı | 36 |
| 17. Dambıl | 160 |
| 18. Gülle (Kız/Erkek) | 8 |
| 19. Disk (Kız/Erkek) | 8 |
| 20. Çıkış Takozu | 6 |
| 21. Güreş Minderi | 4 |
| 22. Futbol Topu | 210 |
| 23. Voleybol Topu | 144 |
| 24. Hentbol Topu | 68 |

* İl Merkezindeki mevcut okulların ihtiyaçları tek tek sorulup alınan cevapların toplamıdır.

BİBLİYOGRAFYA

GENEL YAYINLAR

- ADALI, Sacit; **Mahalli İdarelerin Kalkınmasında Tokat Modeli**, Türk İdarecilik Derneği, Ankara, Ocak 1989
- ATABEYOĞLU, Cem; **Atatürk ve Spor**, MEBSB-BTSGM, Spor Eğitim Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1981
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit; **Eğitime Giriş**, Milli Eğitim Yayınları, Ankara, 1981
- ÇÖMLEKÇİ, Necla; **İstatistiksiz**, Bilim Teknik Yayınları, Eskişehir, 1982
- ERDEM, Ümit; **Aktif Bir Rekreasyon Biçimi Olarak Spor Üzerine Bir Araştırma**, Ankara, 1989
- ERKAL, Mustafa; **Sosyolojik Açından Spor**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992
- FİŞEK, Kurthan; **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**
- KETEN, Mustafa; **Türkiye’de Spor**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974
- ÖZBAYDAR, Sabri; **İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi**, Altın Kitaplar Yayınevi, Ağustos 1993
- ÖZMEN, Öner; **Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni**, Ankara, 1976
- SARPER, Özer; **Uygulamalı İstatistik II**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986

RESMİ YAYINLAR

- BTSİM YILLIĞI, **“Şanlıurfa Sporunda 50 Yıl”**, Şanlıurfa, 1988
- DİE Şanlıurfa İl Müdürlüğü, **Nüfus Sayımı Sonuçları**, 1990
- DİE Türkiye İstatistik Yıllığı, 1985, Yayın No: 1150, Ankara, 1985
- DPT Beş Yıllık Kalkınma Plan Döneminde Sektörel Gelişmeler, 1985
- 1989 V.Beş Yıllık Plan, Destek Çalışması Yayınları, No:1975, Ankara, 1985
- DPT, Kalkınma Planı IV.Beş Yıl, Ankara, 1979
- DPT, Kalkınma Planı II.Beş Yıl, Ankara, 1987
- GSGM, **1988-1993 Yatırımlar**, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Şanlıurfa, 1993
- MEGSB Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Kararları, Ankara, 1986
- MEB Tebliğler Dergisi, **Okul Spor Kolları Yönetmeliği**, Tarih: 18.09.1991, Sayı: 2628

Resmi Gazete, Tarih: 21.04.1988, Sayı: 19792

Resmi Gazete, Tarih: 09.03.1987, Sayı: 231/249

Resmi Gazete, Tarih: 01.04.1991, Sayı: 20832

Resmi Gazete, Tarih: 21.05.1986, Sayı: 19113

Spor Kulüpleri İçin Yasalar ve Yönetmelikler, ASKK Yayınları, No:6,
Ankara, Ekim 1986

TC Başbakanlık ve Spor Genel Müdürlüğü, **Kalkınma Planlarında Spor**,
Ankara, 1990

Şanlıurfa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, **Lisans-Sicil Kayıtları**, Haziran 1993

Şanlıurfa İl Planlama Müdürlüğü, **Planlama Raporları**, Şanlıurfa, 1993

Şanlıurfa İl Planlama Müdürlüğü, **Sağlığa İlişkin Temel Bilgiler**, Şanlıurfa, 1988

TC MEB Okulıçı Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı, **"İlkokular,
Ortaokullar, Lise ve Dengi Okullar, Spor Yarışmaları Programı"**,
Ankara, 1992, Sayı: 7

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, Sayı: EÖ/07.02.0021454., Tarih:
09.09.1983 ve 83.53.583 Sayılı Kararı

**3074 Sayılı Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu Gereğince Yapılacak Spor
Tesisleri Açıklamalar Rehberi**, MEGSB-BTSGM Yayınları, Ankara,
1985

50. Yıl Spor Yıllığı, Şanlıurfa, 1988

BTSGM Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun, No:3289, 21.05.1986, Ankara

YAYINLANMAMIŞ TEZLER

ÇİMEN, Kubilay; Kitle Sporunun Teşvik Açısından Tesis Politikaları-

Zonguldak İli Uygulaması, MÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans
Çalışması), İstanbul, 1992

EKENCİ, Güner; Türkiye'de Kamu Kuruluşlarının Spor Tesisleri Yapımı

Açısından Bütünleştirilmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul,
1990

GÜNDOĞAN, Ali; Kitle Sporunun Teşvik Açısından Tesis Politikaları-

Samsun İli Uygulaması, MÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans
Çalışması), İstanbul, 1992

İMAMOĞLU, Faik; Türkiye’de Spor Tesisleri Politikası, G.Ü. S.B. 2

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1985

TEKİN, H. Ali; Kitle Sporunun Teşvik Açısından Tesis Politikaları-Edirne İli

Uygulaması, MÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans

Çalışması), İstanbul, 1992

TEREKLİ, M.Serdar; Eskişehir Bölgesinin Spora Olan Yatkınlığı ve Öncelikli

Spor Branşları, MÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Çalışması),

İstanbul, 1992

SAYIK, Şaban; Sporun Kitlelere Yaygınlaştırılması Açısından Öncelikli Spor

Branşlarının Tesbiti ve Tesis Politikası, MÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü

(Yüksek Lisans Çalışması), İstanbul, 1993

